

Галгай къаман кицаш,
ловцаш

Ауше-наькъан
Ахьмада Мувса

ГІалгІай кЪаман кицаш, ловцаш

Ауше-наькъан Ахьмада Мувса

КЪАМАН КИЦАЕХ ЛАЪЦА

Дунен сакхеташ болча наха масайтта эзар шу хьалха аьнна латт: «Къам фу къам да ховргда цун кицашка хьежача».

Къаманна кицаша кIеззигача дешашца доаккха маIан дола уйлаш хьахьокх, цу кицаша яхар дер нийсача новкъа воакх, дуккхача зуламагIа, воча хIамаех лорхIавеш. Вей къаман цхьан кица йоах: «Ма вахалахь безам бар деш, хьо вахалахь, де дезар деш». Уж дешаш атта кхетадеш, дегчу дувшаш, кIоаргга маIан долаш дале а, цар яхар фуд а хейна ший вахара гIулакхаш цунца нийсдаь саг ираз долаш вахаргвар, наха веза а везаш, иман даьла везар лакха а долаш. Мел балаш хул наха де дезар ца а деш, шоашта дагадехар хьадарах. Из санна кIоарга маIан долаш да гIалгIай кица: «Уйла йоацаш даьр, бала боацаш хиннадац», – яхар. Хьаькъал долча саго цкъа хьалхагIа уйла а йийа, масса оагIорахьа таьжка а таьжке, цу хамагIа хьабоала пейда мегаргболаш хуле, из хIама хьаду, нагахьа из хIама хьадича цунагIа бала пейда беце, ца а деш дут, цунца дувзадenna да кица: «ВорхIадза диста цкъа хьахоадате», яхар. Доаккха маIан долаш да гIалгIай кица: «Во ца лейначунга дика денадац», яхар. Шийга кхаьчача саготонно, балийна, холонна, сатохаш саг вале, из ва сона везар, – йоах лаккхан волча Дала. Цу кица вейна бешболча хьехамо йоах бала, сагото холо тIаеча, оша са тохарга хьежжа шоана тIера яргья из. Из уйла къаьгга хьайоах гIалгIай кицаша: «Шийна тIехьа дика доацаш во дац», «са техача салтедох эпсар хиннав». Массадолча хIаманна а сага дезар хьаькъал да хьаькъалагIа лаьца вай даьша яьхад: «Илман корта – хьаькъал да, хьакъала корта сабар да», «Хьаькъалле, сабарре – вежарий ба», «хьаькъал долаш корта бале, сийдеш хул цун къона бале а», «ховр воалаве, яьхад вай даьша», «къаьначунга ма хетта дейначунга, ховчунга хетта» иштта кх. д. вахара гIулакхаш нийсарча новкъа дIаотт уж хьаькъалца сабарца нийсдаь дале. Моттийте куца тоама леладу хIама хьаькъала метта дIаоттац из къаьгга хьайоах къаман кица: «Модж хьакъала когаметта оттац».

Кицаш хар, къамаьла юкъе доагIача уж доаладе хар, сега сий лакхадоккхаш хIама да. Цо хозду сега къамаьл, новкъостал ду дувца къамаьл аттагIа кхетаде. Иштта дешдолча къамаьла куц лакхде торо лу ловца хоза баккха харо. Цудухьа вей дешрхоша дикагIа пейда эцаргболаш укх йоазонна юкъе дихьад ловцаш а, хIана аьлча уж сега вахара эшаш да кицаш санна, цар а сега сий лакхдоакх, къамаьл, оамал хозью, эздел дегIадоаладу, наха юкъера безам совбоакх. Шеко яц кицаш, ловцаш дийшачо царегIа пейда эцарг хилара. ЦунагIа догтийша арадоакх оаха е кицай ловцай сборник.

М. Аушев

Муш бѣаха, къамаѣл лоаца.

Ваѣр ваѣв, ваѣр накѣваѣннав.

Берза цергегѣ кхера, говра мѣаргех кхера, воча сага гѣулакхех кхера.

Харбаз чѣоргах а, яйзаяц, саг барцкъах а, вайзавац.

Барцкъага хѣежже магѣа ваккха, хѣаькъалга хѣежже эгѣа ваккха.

Моаршал дувхарга хѣежжа хатта, накѣа хѣаькъалга хѣежжа ваккха.

Хѣаьшаша шозза гѣад вуг цѣен да, цкъа боагѣаше, шоллагѣа болхаше.

Воагѣача хѣаьша батал хозагѣ хѣама дац, водача хана цун пхѣу кѣоаг еце.

Дукха хѣаьший ихача коа буц яьннаяц.

Хѣаьша беркат, из дика вале.

Саг ала атта да, саг хала, хала да.

Зизашта аре еза, адамашта паргѣато еза.

Цѣена вар цѣеро а, воагавац, бѣеха вар хиво а, цѣенвац.

Кѣоано венна къа текхад, хѣаша ваха бехк текхаб.

Саг везвер цун цѣи яц, цѣи езьер из саг ва.

Цѣи яьлча кѣур боал, тувлавелча гѣалат доал.

Цѣха сага ши вахар деннадац.

Га дика я, сом латаш яле, саг дика ва гѣулакхаца вале.

Лакхача гаьнна мух ийшабац, дикача къонахчох алара ийшадац.

Гаьнашта лакхе шорх латт, гаьнашта лохе тем латт.

Везачоа далар а, ийшадац, цавезачох алар а, ийшадац.

Хиво Юхьоча энгарах энгаро яьхад: «хѣайла мишта тейжжа хѣу, со хинна яларе, бердех дѣае хѣае етташ хѣоргѣяр».

Сом латача гаьнна гѣадж а, ийшаяц, дикача къонахчоа цатоам а, ийшабац.

Визза къонах овлияьел лакхагѣа лаьрхѣав Дала.

Иман дар ва ираз дар.

Саг болатал чоагIагIа вале а, зизала бочагIа ва.

Куц халаро саг хозву.

Боахамага маъре яхар сагаца яха еза.

Саг дика вовз, Iа цунца дукха сискал йиъа яле.

Воча саго дуъара ший дуне да.

Совлен рузкъа халар зене дац.

Долаш вале, магIа ваккха, доацаш вале эгIа ваккха.

Хьо малав хеттац аз, хьо мишгав хет аз.

Ма эргаш да цIацкъамаш! Ишгта эргаш адамаш.

Дилла халац шоа урхенаш, цкъазза хул шоа мухаленаш.

Ма вахалахъ безам бар деш, хьо вахалахъ де дезар деш.

ГIалат вала хайна дале, ховш хилалахъ юхатоавала.

Воашкара хъал вайна эсала хет, вай мелдоацача дикагIа хет.

Хьона хетар хъахургдац, даъла кхелах хьо варгвац.

ДIай хъай удаш наха дех, шоашта эттув рузкъа лех.

Дахар вахар пайдан доацаш, шин кепига мах цун боацаш.

Дуне диъа варгва хьо, нах байза варгвац хьо.

Дуне даъа ара вала, йита сагото бита бала.

Во ца лейначунга, дика денадац.

Нахаца товш хъа оамал яле, даълера эцар Iа ялсамаъле.

Наха пхоара ва хьо яхе, ва а, ва хьо пхоара.

Ваха воалле, кхеста ха.

Ваъха чакхвалар, дац из, бехк тийкха валар да.

Хала хъаьгІхар халанза далац, мел говза вале а, хьо кІалхъара валац.

Шек воацаш ваха, мег Іа бІаьшераш даха.

Наьха чухье-хьона баьде бийса.

Дала воаваьр, наха а, воаваьв.

Къечоа массанахъара а, ладар ух.

Хьона мел хетар, хургдац хьона.

Хий Јодода ха дІайода, хьона цагуш масса йода.

Цкъа хир хаьда къел тІайоагІе, валлалца дехаш леларгва хьо.

Валар а, валар, къавалара а, валар, кьийвалар а, валар.

Шиш боацаш кха а, мегадац.

Да чоагІа Іу чоагІа, Іу. ЧоагІа пхьу чоагІа.

Да цавилхача дакъагІа нах билхабац.

Да цІогагахъа ваккха, яьхад цамогаш бола етт айбеш.

Хулаша хилира, даьна вир.

Шийгара доал дІадаьнна ткьо шу ха яьлча, хейра даьна ше цІендоалара ваьнналга.

Ваьхар юстара вала, ваханзавар вахийта.

Ди довзаш вахалва.

Дас воІ вахалва яхаш кхоаб, воІо да лалва яхаш кхоаб.

Ше араваьккха да велхаш ваьгІача гударга тІа, велхаш ваьгІав воІ а цунгара ди хьакхаьчача.

Ер доаккха жІали да, воІ дика кхийнав укхан, аьлча гІадвода да.

Јодаха хий юха чу а доттаргдац, яха ха юха а, йоагІаргьяц.

Даьла кхелах вадарах варигвац.

Кхетаме вахе, хана хам бе беза, керза из ца йоаеш доагІар де деза.

Цъьан бе ши харбаз таръеннаяц.

Хозача дешо лакха лоам бошабаьб.

Са техача салтедох эпсар хиннав.

Дилла воагавачо хина фо яьхад.

Дукха Ийхача циско дахка лаьцабац.

Дукха кІалтІадаьхача дакъага тата даьннад.

Бийса йаькхача хударо мотт Іомабаьб.

Ала йоІага хаза несийна.

Виро вир аьлча, вир ахка дахад.

Топо цаІ вийнав метто ийс вийнав.

Туро, топо воІ ваьвац.

Лаьтгача ушала хий ийшадац, яьгІача йоІа мар а, ийшавац.

Хабарал худар тол.

Вахаш мелволчо диканга догдоах.

Фу де деза цахов вахар, дІайожа говр йоца ворда.

Дуне тІа хоза ваьхав, шийла тІехьа хозне йитар.

Ага вужаш санна вуж саг каша а.

Шозза Іоажал йоагІаргьяц, цхьаннех кІалхьара варигвац.

Ма къахьа да цкъазза вахар, цул къахьагІа тІаккха валар.

Іоажала бахьан ийшадац.

Къорс яха га дукхагІа ях.

Вахар Іазап дале а, вала дог дагІац.

Хьай наха юкье Іоажал а, хоза я.

Цалуш диса декхар къематдийнахь хьалургда.

Сих мале вала, цига хьона, шунаш кийчдаь саг вагІац.

Кот воал, валарах ца кхерар.

Мел майра хьо лате а, Юажалал котваргвац.

Мот ца лорабаър, кертах ваъннав.

Къамаъл дувцар болх бар дац, сихвалар цига доагІаш дац.

Ца дувцаш Іер дикагІа да, ца доагІар дувцачул.

Къаъхка говр юха озалуц, аьнна дош юха дерзалуц.

Аьнна дош-баъ шод, цунах хьо дика кхеталахь, хьай деша да халалахь.

Дош алар дотув да, ца алар дошув да.

Метто хьажа цІа вигав.

Воча дешо дог гІораду, дикача дешо дуне сийрдадоакх.

Хозача дешо лоам бошабаъб, дикача дешо шалта Ючуйоллийтай.

Ала а, ха, ца ала а ха!

Вай мел аьннар деррига а, хилац мегаш

ХЪАЪКЪАЛ, ДЕШАР, ИЛМА, ЙОАЗУВ

Хъаъкъал дошол дезагІа да.

Илман корта – хъаъкъал да. Хъаъкъал корта – сабар да.

Куцага хъеже моаршал хетт, хъаъкъалага хъеже накъа воакх.

Хозал – делкъелца, хъаъкъал – валлалца.

Къаъначунга ма хета дейначунга хетта.

Хъаъкъал халийта, мел зІамига дале а, хъайдар.

Хъаъкъал дале, чІоагІа ва.

Хъаъкъалеи, сабарреи – вежарий ба.

Сигале хоза я, ший седкъашца, саг хоза ва ший хъаъкъалца.

Хъаъкъал долча керта бІаъ да кулг.

Мел дукха кортош, иззал дукха хъаъкъалаш.

Хъаъкъал долчунца, ду къамаъл, модз дуъачул мерзагІа да.

Хъа хъаъкъал – хъа керта паччахъ.

Хъаъкъал доаца низ – пхъарсаш доаца ворда.

Хъаъкъал долаш корта бале, сийдеш хул цун къона бале а.

Юхъмараш хозвац саг, хъаъкъало хозву.

Хъаъкъал долчоа моттиг ийша яц. Хъаъкъалца дагавалар – хъаъкъал хъаэцар.

Іовдалца дагавалар, ший дар доадар.

Хъаъкъал цІа дizza да, цІен доагІа дейна да.

Модж хъаъкъала кога-метта оттац.

Хъаъкъалца ца вахар эгІор да.

Хъаъкъала белхам болча, Іовдала белам ба.

Хъаъкъал доаца корта, сега йоаца лампа.

Наьха маьхко совдаккхац хьаькьал.

Корта массане а ба, хьаькьал массане дац.

Ха яр – хьаькьал дацар, ха дIаяхар хьаькьал хьадера.

Хьай хьаькьалах тийша ваха, ма гIерта наьхачох тийша вагIа.

Наьха хьаькьалах дукха гаьна варгвац.

НизагIа доаккхал ма де, хьаькьалагIа доаккхал де.

Корта белаж тIа багIе, хьакьалам хьадоагIаргда.

Гударга кий тIа таларах, хьаькьал чу доссаргдац.

Керто когашкара хьаькьал дийхадац.

Ма даха Iа рузкьа хьалха, Iа даха Iа хьаькьал хьалха.

Бале хьа белаж тIа корта, хургда рузкьа лело шортта.

Хьаькьал керто эзар кхоаб, Iовдал корта сагIо кхоаб.

Хьаькьал долча толам хул.

Низ хьаькьало эшабу.

Дошув халар доаккхал дац, хьаькьалал йоаккхах торо яц.

Наьха хьаькьалах ма ваха, Iайха уйлаеш гIа баха.

Оалхазара ший ткьамаш деза, сага ваха хьаькьал деза.

Дуне сийрда малхо доах, саг сийрда харо воах.

Ховш дар ахчал дезагIа да, турал ирагIа да, топал майрагIа да.

Техьбисача кхетамо, гIулакхаш тоадергдац.

ДукхагIа ха, кIеззигагIа дувца.

Замигадар ца хейначоа, доаккхадар ховргдац.

Доаккхал ма де хьайгарча хьалах, доаккхал де хьайна харах.

Цаховр цIагIа вагIа, ховчо никь кхухь, ховш вар, вовргвац.

Илма доацар – кулгаш доацар.

Холо лой а, Юаморгда Ia.

Низ болчоа дешар – совлен бола эттув.

Илма деша эттув болаш, хургда вахар корта болаш.

ДукхагIа хар хьо вале дезаш, наб кIеззигагIа еш ваха веза.

ЛАЪТТА, ЯЛАТ, БОАХАМ

Лаътта хиннад масса хана, вей дерригаш кхоаба, хьамсара нана.

Лаъттан хьурмат де ховчоа, из я хьамсара нана.

Лаъттан сий де хоййя, диза хургда лармеи доае.

Лаътта цахиннар, цхьанне лургдац.

Лаътто дегӀацар низ дӀабоакх, низо шортта ялат хьадоакх.

Хуле лаъттан еза тӀоадал, лургда лаътто ялат тоьал.

Водар кха дац, вовар да ва.

Лаътта оаркхилг да, Ia Ючудилар хьаэцаргда.

Кха долчун ялат а, да.

Ялат дале хьога шортта, ба из массадолчун корта.

Сискал хуле, юьараш эшаргбац.

Ялат лаътто лу, низ ялато лу.

ХьажкӀий сискал – кьонах ва, из вай кхоаба вай да ва.

Дале тух, сискал яьа, кьеча наьха торо я.

ХьажкӀай биза бале доа, волаш ва шоана цу цӀен да.

Яле хьажкӀа, дале кӀа, дика даха вай йоал ка.

Ший сискал тенний, наьха чӀаьпалгал.

Кхей тӀара яраш хьажкӀаш яц, дейчура яраш хьажкӀаш я.

Шун тӀа отто сискал яле, цунца отто нахча хул. Шун тӀа отто сискал еце цу шунах а, дахча хул.

Сискал йоаца цӀа хулчул, буц хьакха кха халда.

ПхьерагӀа пхьер халац, яьа сискал еце.

Тух-сискал юкье ца даьлча, хьоашалах а, хьоашал халац.

Сискал йоацар цІа дац.

Сискал гийга тІехъаидаяц, гийг сискала тІехъаидай.

Сискал яр – наьна гІулакх да, юъаш вале – хъадеш хила веза.

Бод цахъокхабаьчо сискал яьяц.

ХъажкІа хуле – сискал хургъя.

Ючудотта хий доацчо сискал хъокхаяьяц.

Дега тоам алхха сискал халац.

Тух сискалах ца кхеташ паччахь а, Іелуц. Боахам лелабе атта дац, даьсса борал пайдан дац.

Лаятто гІолла лелар вац лаяттан да, лаятта оахар ва лаяттан да.

Наьха бІаргал, даь букв теннаб.

Даьна де хІама эшац, да воаца кха да воаца бо да.

Да лоархІачо, цун жІали а, лоархІ.

Даьна тейча ворда етта а.

Дукха пашк беттар яц цІинана, ноанал дер я цІинана.

ХІара цІен ший ба барт.

ІажагІа хъажкІа дІайийначо дошув чуэцаргда.

Овлага хъежжа хул буц.

Оахам мо даьчоа ялат гургдац.

Ший ханнахъа чуийцар, Іай даьа накъа доал.

Гурахъа ди доадаьчун ялат дов.

КІоаргагІа аьхачо сискал дукхагІа йиьай.

БІаьстий дукха наб яьр, Іай дукха вилхав.

Ялат кхаьчадий, чуцаэцаш ма Іе.

Іано чІоагІа цІимхара хоат: фу деш хиннав хьо аьхий?

Діадийнар мара, чуэца хиннадац.

Гуйрел езах ха яц, мекъал цига эшаш яц.

Блаьстий Іа дац, чу ма гІерта, лаятта аха кхей тІа гІерта.

Воча кхай тІа буц а тІаялац.

Дича гІулакхага хьежжа да даь доахан.

Ялатий коано – пунт лорхІаю.

Харцахьа хьовзаяча ворда пхьарс бийнаб.

Юхе латта ча дикагІа да, гаьнарча аьлал.

Воча чархо кьорс чоагІагІа яьхад.

Іу воацар Іул дац, да воацар цІа а дац.

Хабарах дІадувц цхьаккха кха.

ЙІаьхача гота, шерача мангало дуне кхоаб.

ДІам нийса ежаяр, лаллар гоама хинна мара.

ВорхІ да вола диг, дого йоацаш хиннад.

ГІанагІа мара хоамат, бІарга цаейначоа, сомагІа йожа говр хиннаяц.

Соалоз шиших уде а, говр йоацаш мегаш яц.

Іийтгача говра баьрий наькьа гаьна валац.

Этгача говро гІа баккха тигац.

БІаргаш дейнача говро а никъ кхухь, лехкаш вагІар хІама гуш вале.

Дикача даь доахан а, дика хул.

Говр ехац цу са лаІа, говр ех мухь кхахьа.

Говр шод етташ ма лехка, говр фуь бехкаш лехка.

Говра фуь билла, кхай тІа кхо дилла.

Трактор яле а, говр йоацаш ма Іе.

Гила йоаца говр а, Іатта тара лест.

Мел кѣхкаш бакъ леле а, хоамат качйоагІаргья цун.

Биъ ког бале а, говр а Іункара ух.

Урхаша нийсьеш хилча, говр а хѣаькѣале хул.

Говрага хѣежжа бац фуъ.

Газа йолча коа кхайканза ихай наъха бодж.

Беш лорхІае газа оттаяъй.

Дикача говро барг а, бей ловз.

Леташ болча Іатта дала муІаш еннаяц.

Етт боацар яькха ва, жа доацар шийла ва.

Хеса тІа ялийтача котамо, еррига беш хоарцяяъй.

ХІаранена цхѣацца деза, котама хѣажкІа еза.

ХІара котамо ши – ший бу хестаю.

Кхей тІа оасар ца даьчо, хѣара ахѣар кхихѣадац.

Дика фу – дика кха.

Ханнахѣа дІадийнар, ханнахѣа хѣахул.

Іайха дуййа масса хана, дІаде ялат де дезача хана.

Ди хѣалха дІадийнар, кІира хѣалха чуэц.

Ший ха йолаш, ханнахѣа мара, кхей тІа дІадувц ялат ара.

Ха йоаяьчо – торо йоаяьй: нохарца мекѣал ма е, хургья торо сискал е.

Гуйранга яьннача кІюригах котам лоархІ.

Эжкий кечѣе соалоз, Іай кечѣе ворда.

Ялат чуэцар да хѣо дош, ца социйте болх болхалош.

Хорцам дезачо, хес леладе деза.

Хоастаде ялат чуийцачул тлехьагIа.

Чуэцаш ялат хьацар ца доаккхе, тамаш я, Iа дIайха доаккхе.

Сигалара Iочулегаш яц сискал.

Гурахьа оахаш лаьтта хуле, кхай тIа ялат дика хул.

Ялат чуийца валлалца, болх кхай тIа бе сарралца.

Хох нилха бе, кIа листа де.

Нух дIа ма хеца, хьо кхоабар из да хьона.

Лаьтта кIоаргаха аха, торо хургья вIаьхий ваха.

Iайха кечьяьр, юьаргья Iа.

Iаьржача лаьттанна, кIей кулгаш дийзадац.

Ялат дебача, хьайбаш деб.

Болх беча фусаме торо хул, болх ца беча моцал хул.

Мекьал ца еш Iа кьахьега, хургья хьа бе маькха чIега.

Эл аргIа цу хьа коа дале, кхоабар Iа доахан мел дуккха дале.

Дейча хьажкIа яле, шун тIа хьалтIам хургья.

Когаш кхола хьийкхачо, кульгаш даьттала хьийкхад.

Тийша болх Iа кхайна цкъа боййа, цо хьона тийша болх иттаза бергба.

КIаьдваллалца кьахьийгачо, хьацар даллалца хIама йиьай.

Ше дезачунца мара, дика дац кха а.

Хье вала дага вале а, кха аха вицмале.

ДIа цадийнар – чу ийцадац.

Дика кьахьийгачун, дика хьийкьад.

Диг бе цаделлачо цIа даьдац.

ЧIоарама баьнна устагI, лоргаш халац.

Сигала ма хьежа, цигара ялат короргдац.

Лавттан фу эш, лавтта хьежа ялат доацаш вусаргвац.

Ги дIатасса, ги дIаде, мег из дала дебаде.

Кхаьла йолаш дIаде, йийкха йолаш чуэца.

Iайха дIадувр лерттIа де, юха де дезаш Ia ма де.

Ялат дIаде тхьовса ца кхеташ, чу эцаргда Ia тар ца кхеташ.

Нагахьа кхайна Ia дой доал, хьо вIаьхий хул, рузкъа сов доал.

Буц ма хестае, йол хестае.

Iано хьога хоаттаргда! Фу торо яьй Ia аьхий?

Кхай йоакхо аьхий е, беша йоакхо гурахьа е.

KюаргагIа аьхачо, дукхагIа чуийцад.

Нохаро кхоаб, йоачIинго барзкъаш дувх.

TхирагIа халац ялат, хьацарагIа хул.

Iа хьай мангал тхирагIа хьакха, тхир дIадаьлча чугIо тIаккха.

Чу ца эцаш ялат доаду, цу дас шийна ше зе ду.

Ялат ханнахьа цо дIадув, чуэца хул цун бIарчча гув.

Дикача хьаьро – деррига а, Iоохь.

ЦIен наьнага хьежжа да цIа а.

Бехача цхаргIало чIаьра лавцабац.

Йиш лекхарагIа хьайба дизац.

Iатта хьайчу диллар, из беттача ведарачура корадаьд.

Iатта муж Ia цамолабой, шура лургьяц, хьо цун кIалхой.

Говр хьайна хахка лоййя, де цунна гIулакх ханнахьа гIуйя.

ЦІА, ВАХАР, ДАХАР, ДЕНАР

Ценна доал де атта дац, массане вІаштІехъа долаш дац.

Ца сал доаккха хІама дац, дилла цІагІа вагІар вІаштехъа дац.

ХІара цІен ший ба барт.

Витега хъежжа да Вите цІа а.

ЦІенга хъежжа да ков – карт.

Даьга хъежжа ва цун кІант.

Къаьнача алча харш телхадаьдац.

Йол Іатта тІехъа адац.

Доаханах хьалхашкар кхера, говрах тІехъашкара кхера.

Говра етта шод ма эца, говра бехка фуь эца.

Говр Іа кхоабе, булле фуь, гІаш кхухьаргдац Іа дукъ.

Лаяттан доал де хуле корта, хургда хьога ялат шортта.

Мишгав Муци наха вувц.

МоллагІа долаш дола цІа, цхьацца хІамах да дизза.

Дале цІа из лостам болаш, цІена да ва шоа ше сий доалаш.

Биь са боацаш цІа ма халац, цІен гом хул ше биь са лоацаш.

ЦІа хозадер пенаш дац, цІа хозадер тух – сискал да.

ЦІа хьаллоаттадер цІенана я, цІинана йоаца цІа гІийла бо да.

ЦІинана йижа улле, цІен рузкъа дижа улл. Лостам бер нув бац, лостам бер цІинана я.

Яьй хьабоаккхар цІи яц, яьй хьабоаккхар цІинана я.

Бале коатІа бетташ етт, котам, Іасилг, устагІ бале, кхача бергба Іовдалча Сале.

Локъамаш де ца хоййа, цІинана – цІинана яц.

Тоам болча йиІий лостам болаш хул цІа.

Ший даз вигав иштта вале, цІа цун ийна блеха дале.

Наьха цІен Іа сий де, цар гІалаташ ма хьеде.

Хьай цІа миштад лоалахочунга хатта.

Хьай юрт миштай кхича юрта хатта.

ХьунагІа вахача ча тІакхет, цІагІа чувхача даьсесаг лет.

СагІадехарга бе баршха дац, малагІча оагІора улл цун тІормиг.

Доацар эш, доацар делх, доацар увгІаш тІехьа лелх.

Къело кхетаву, тороно эгІаву.

Къел – доакъазал, къело – кхетаву, тороно толхаву.

Визар майра хул.

Сискалал майрагІа къонах вац укх дунентІа.

Виза вехар хьакхетац, менна вехар хьакхет.

Торо яр массацца а гІерт, торо йоацар Іотоха.

Торо йолчоа ахча тІа лест, торо йоацчоа шайтІаш тІа кхест.

ВІаьхийчо хІара денна че ю, къечунга че яьчара а, хІама кхачац.

ВІаьхийчоа ховргдац къечунгара хьал.

Торо хий да, хий а доагІа, дІа а, дода.

Къевар велча, цхъанне а, доаккха са дакхац, вІаьхий вар велча белхаш мухь хадац.

Цхъан циско ийс етт биьаб.

Аьшка ниІ зІарага яхай.

Хулаш хул вІаьхийвар къевар волча водаш: е декхар хьадаккха, е из болх бе ара ваккха.

ВІаьхийча вешех, къеча вешийна воша хиннавац.

ВІаьхийчо наб яц, къунах кхераш Іоважац.

Низ болчунца ма лета ,вІаьхийчунца ма къувса.

Влаъхийчо ший бат лорхлаю, къечо ший коч лорхлаю.

Къе вале а, къу вац, торо еце а, дехаш вац.

Къе вар говза хул, меца вар зовза хул.

Къахъегаш вахар, сом дІалуш велхар.

Бетта а, бац, божа а, бац, къакъ ала котам а, яц.

Дала воаваър, наха а, воаваъв.

Къесаг саг ца йоалаеш висав бийса лоаца я, аьнна.

Влаъхийчоа вахар да, къечоа велхар да.

Яьннача цІерагІа къевар кхийравац.

Ци а яц, кхурч а, бац, доаца цІа ший кодош а вац.

Бала ца Іайшачоа, ираз фуд хайнадац.

Хана цергаш ира яле а, бала цергаш ирагІа я.

Бала хьона цабовзе, дика а, довзаргдац хьона.

Бала хьунагІа гІолла лелац, бала дикача наха юкъе гІолла лел.

Велхарах бала дІабалац, бала форд ба: цох тІехвала а хала да, аравала а хала да.

Зулам дижа аллац: е, хаъхка доагІа, е Ючудож, е тІагІолла Юхъед.

Наъха бала ший бар бац, цо ду лазар холуш дац.

Бала кхаъчачо халхар деш халац.

Дуъаш молаш-доттагІий, бала болаш – даха хий.

Бала къонвац, бала кІайву, бала дог дуъ, делхача бІаргаш са дуъ.

Бала болчун, бІарг белх, делхача бІаргаш айбац бала.

Къизала юххе боал къахетам.

Кхаъчаб бала, гІетте вала.

Бала цергаш йоацаш бале а, са дуъаш ба. Бала бала бахъе а, бала хъаькъал дахъ.

Бала лейна саг кхетамча воагІа.

Цкъа дІа кхийтта ког ийссадза кхет.

Цъха бала ла хала дац, ийс бала ла хала да.

Къахъача баланна хъокха мерза кхачча бац.

Кхаъча бале къахъа бала, дага дохац хІама кхалла.

Цена барзкъа тІера Іо ма даккха, хъай бала наха гуча ма баккха.

Бала болчун бІаргаш делх.

Дог гІоз даълча кІозалг хъувз, бала кхаъчача корта мустлу.

Бала боаца тух-сискал мерзагІа да, бала кхаъча дуъача мезал.

Ховлда шоана масса хана, балегІ лорале из боацча хана.

Цъхан балегІа веддар, шоллагІачоа кІалвахав.

Наъха балех хъо ма вела, юха хъажа хъайна тІехъ фу лела.

Наъха бала, атта ба ала, ший бар оалаш, хул бІаргах хий доалаш.

Наъха бала дІабаккха ма атта да тІаккха, сай бала дІабаккха хъаькъал дац цхъаккха.

Наъха балех вакхаш вале, хъо саг ма вац иштта вале.

Мискача Мутена тинна додар а, шолх кхет.

Воти къаваьр дац шераш, Воти къаваьр да балаш.

Іайха ла хъай холо, кхычоа бала ца беш.

Вилхар балех кІалхъара – валац.

Къар ца валар дикан да, масса балана дарба да.

Цъхан бала шийна тІехъа ворхІ бала бахъ.

Ираз довро никъ хеттац.

Къел магІа йоале, эгІа яккха хала хул.

Бала тІабар а, вовлга дац.

Дадена Іазап эшаш дац, дІа ца доалаш дусаш дац.

Ди баъд дер бийса я, саг баъд вер сагото я.

Эшк мукхо дуъ, гІайгІано са дуъ.

Нецо дахча дуъ, гІайгІано дог дуъ.

ГІайгІано дІабаккхац бала.

ГІайгІано нах боабац, гІайгІано нах бокъабу.

Дега гІюз массадза яц, тІера ца боалаш бала а, бац.

Хозал делкъелцца, дикал валлалцца.

Дика дезаш масса а ва, дикана везаш масса а, вац.

ЙІовхалле, сискалле йолча, дикалле, камоаршалле хул.

Хъайна дика даъчоа дика де.

Дика нах боацаш яц кур.

Ше кхаъбар вийна воагІа, яъхад.

Шийна дика даъчоа во ца деш Іелуц во саг.

Вейнар ва хьона из шийна вале, наъха гІулакх эсал деш вале.

Хоза гІулакх ца доаллачун цІи хезаяц.

Хозал ма леха дикал леха.

Оапаш бувцчунца дикал яц, бакълувчунца къувса хала да, харц лувчоа.

Дикавар вувцаш а, дика ва.

Шийна тІехъа дика доацаш во дац.

Дика халара лакхагІа, сийлен лагІа дац.

Дика дар Іа дойІа хъе гІад вуг Іа.

Дика кхаъа биллача аллац, дукха барт бийттар дикагІа кхийнавац.

Дикага дог доахе а, во дарах кхера.

Дикана тІера дІаухаш, дика лийха дац.

Даьча диках Іайха ма – дувца, нахага дувцийта.

Іайха даьча диках дехке ма вала.

Барт тейнача дезалла ганз эшац.

Барт тейнача дезалах бала а, латац.

Беррига дезал цІагІа ба, даьна боаккха из тем ба.

Дезалла барт эгіе цІенах а, дог экх.

Моттараш, Іоттараш – дезал вІашагІа боахараш.

Дезала юкье цаІ чолакх воацаш халац.

Ший дае-нанеи лоархІаш вар, ма дика ва из иштта вар.

Нагахьа лоархІе Іа да-нана, бекхам хур хьона цогІ хьай хана.

Да воаца цІа а, бо да.

Дагарга хьежжа дого хул, Даьга хьежжа цун воІ хул.

Наьнала дикагІа доттагІа вац.

Малх бале маьлха йІовхал, Нана яле наьна йІовхал.

ЦІагІара яле а, даь сесаг, цунагІа цІаккха а, нана халац.

Даьсесаг – даь хьакха.

Нанас техачо – лозавац.

ЧІоагІа айду нанас тІоара, тега вІалла ялац.

Наьна эгіазал – бІаьстан лоа, дукха Іодул, чаьхка даш.

ВоІ дика кхийча нана кьонлу.

Наьнага хьежжа хул цун бер.

Сесаг мишгай ма хетта, цун бер, цун Іаса хетта.

Масса йолча нанна ши-ший бер, хьамсара хетт.

ХозагІ дола бер да аьлча, кьайго ший кІориг енай.

Воча марнаьна бІаргаш букьагІ доахк.

Мардаса болх бе йоах, марнанас бІаргаш тІадоах.

Нейц хьоашала веча, устнана котамаш лувца отт, хьа воІ хулачул, хьа нейц валара со.

Етта циска-ха несийна, ала йоІага – хаза несийна.

Нейц вез йоІа тІагІолла, воІ гоамлу несийна тІагІолла.

Нускал тхир диллалца делх, йоІ ше еххалца елх, нана ше яллалца елх.

Оамал йоаца сесаг – бийда етта сискал.

Сесагаца ма кьувса, човха а, йиййа дегІувса.

Кхала оатто хьайна езе, ворда тІара сесаг йоссо еза.

Ворда тІара сесаг ессар, кхало ворда атта эзар.

Сесага мос йІаьха, хьаькьал лоаца.

Ерстача сесага кІудала чу хий халац.

Ши сесаг – базар я, кхоь хилча ярмарка я.

Истий дог ух, Маьхкарий маьре ух.

ЙоІ йолаш жужак дар, сесаг хилча эгІор дар.

Маьхкарий бІаргах ух хий, малх кхеташ дилла тхир.

Яхаргья цу йиІий хозал, хьакхаччалца берза Іазал.

ЙоІо догам даха, хьанга даха деза ха.

ЙоІ яхар из га яц, цхьа цІи йоацаш хьалкхувш яц.

Котам юзаяьр а, малав, йоІ кечьяь ваьннар а, малав.

ЙоІа тІера даьрий-м, дика да, даьре юкьера дар фуд ховре.

САГАХ, КЪАМАХ

Визза саг – визза къонах.

Наха вийзар далла а, вийзав.

Наха Юкхессар дала а, Юкхос.

Наха воаваър дала а, воаваъв.

Эзар ма лалва, эзар кхоабар лалва (сардам).

Се кхаъбар вийна воагІа со яъхад.

Воча сага даъ гІулакх вонца декхаргда, дикача сага даъ гІулакх диканца декхаргда.

Во сесаг боаккха бала, хъайна моге веле а, цунах кІалхъар вала.

Тиша тІехъе кхеярал вогІа хІама дац.

Тиша тІехъе – цІаккха, качарбаргбоаца бала.

Ма лаца даъ модж, лаъцача дІа а, ма хеца.

Къамах хаъдар – даълах хаъдав.

Цхъаъккѳа ка ялац, белхи бича ка йоал.

Цхъан юъаш хилча сискал мерзагІа хул.

Массанена дика дале, хІаранена а, дика хул.

Ший наха юкъе волаш ена Юоажал а, хъамсара я.

Массанегара цхъацца хьоаса, верзан волчоа кІада оаса.

Массане цхъанне га даккха, цхъанне массане га даккха, барт цхъоагІо хургъя тІаккха.

Дика вошал – йоаккха торо.

Барт ийгІача бертий дакъа, барт тейнача цискаш диъад.

Цхъан нокхарий мозо дукха дергдац модз.

Сагагара бала наха дІа айбу, бала, бала бац нах улув хуле.

БІаъ етт бар вейнав, БІаъ доттагІ вар ваъннав.

Барт болча кьайгаш, берза бIаргаш тIадоах.

МоллагIа гIулакх а, цхьаьккьа хала да.

Цхьаь ягIа га михах кхер.

Ца сийтта га миho когъай.

Ше цхьаьккьа дахац, хьунагIа – оалхазар а.

Цхьаьккьа вусе ялсмаьле яц.

Цхьан фийгах вузарг а вац, цхьан мергIалго вIохверг вац, цхьаьккьа балех кот варг вац.

Цхьацца фийгах дизад галий.

Дезалаш барт бича, даьна а атта етталу.

Барт ийгIа дезал – деха цIа.

Барт болча реманна борз новкьа яц.

Цхьацца тIадамах Iайна лат форд.

Цхьанна хуле холо яц, цхьаь хуле эттув бац.

Цхьа дахча кхуврча а, дага тагац, шиь вIашка диллача ара а, доаг.

Цхьан кулгаца шод а, булац, цхьаь гIертар пайда бац.

Цхьан хилча готта яле а, атта хул, цхьаь хилча паргIата яле а, хала хул.

Цхьаь ягIа га мехах кхер, цхьаь саг нахах кхер.

Цхьаь ара висар а, тIемахо вац, цо баьча тIемах а тIом хургбац.

Сега гIулакхаш – сега юхьмараш.

Хьа валарга хьежжа да хьона деша яьсий.

Хьа гIулакх – хьа сий.

Хьа гIулакхашка хьежжа ю, хьона дала ю, кхел.

Дине даьса ца дита кхелла ва, хIама цадер.

Сега сий доаккхар дувхар дац, сега сий доаккхар гIулакх да.

Бат хоза яр дика вац, гІулакх хоза дар дика ва.

Сом лате, га дика, гІулакх доалле саг дика.

Дукха ха яьннар, дуккха вахар дац, дукха хІама карахдаьннар, дуккха вахар да.

Саг дика вовз, цунца наькѳа араваьлча.

Дика гІулакх бІаьшерашка дах.

Саго йоаккхар цѳа ха мара яц, дикача гІулакхо йоаккхар дуккха ха я.

ГІулакх лаха рузкѳа санна.

Кулга говзал йолчун, керта бала бац.

Ховш вахар, товш вах, товш вахар атта вах.

Сий долчун, сий да, гІулакх а да.

Бегаш а бе, вела а вела, хѳай гІулакх дите ма лела.

Даккха гІулакх хала говза, тІаккха ваха мег хѳо ловза.

Сибатага хѳежжа да хѳа гІулакх.

Ховш да масдоа зІамига бер, говзача пѳъарах гІулакх кхер.

Дика хургда хѳона лоййа, безам болаш Іа хѳадоййа.

Кхоана, яхаш тІехѳа ма, тетта, тахан хѳаде оттар метта.

Іайха мелдер де Іа ховш, говзал совѳялар а ловш.

ЦІог йоаца говр чакхцадоала товр.

Дика дІадоладалар, ах гІулакх даь далар.

Деррига гІулакхаш цѳъан де ма гІерта, вІаштІехѳа далац из хѳа керта.

Харцахѳа лела тІера хул, болх хѳабеш цо баккхац мул.

ДегІа тенна ва, гІулакха пѳякѳарг ва, дегІа а тенна ва, гІулакха а тайна ва.

Говзача пѳъара деррига доал карагІ.

Можага хѳежжача, ялсмаьл вахарг, гІулакхашка хѳежжача, шейтІа вигарг.

Кепиг мах боацача гІулакха, соман маъха хъовзам.

Дешо кхочашдац гІулакх.

Йист халара тІера вац, карагІа ца доалаш хІама дац.

Дукха де гІерте, наб кІеззигагІа ер те.

ВорхІ гІулакх цхъан бе доллалуц.

Са а кърде, ловза а ловза, гІулакх дите ког ма ловза.

Тийшар хьо хала мегачох, ваьлар тІаккха хургдолчох.

Дуккха гІулакхаш доладича, кхоачаргва хьо цхъаккха ца хулча.

Хъай доаца гІулакх тІа ма лаца, хъай дола гІулакх дІа ма хеца.

Безам бий хъа хоакале, соалоз ез Іа текхае.

Еллайий Іа хоамат кач, ма кхера хъай хадар барч.

Іайха дер Іа дика де, во ма ше хургда дуте.

ЦІогах хоамат Іа ма йолла, юхамаччахъа гІулакх де ма вола.

ГІулакх дІадахар хьо ца теше, гургбац эттув, хьо цох теша.

КІозильгашам хъуззаде, де дезар хъай дицмаде.

ГІулакх Іа дІадоладойия, хургда гІулакх, чакхдаккха хьо виц цалоййа.

Оалхазар бедаргаш хоза ду, саг цун говзало хоза ву.

Сиха даха хий фордах кхийттадац.

Воча гІулакха, во хул чакх далар.

Во даьчох велха а, ма велха, дика даьчох сонта а, ма вала.

Хъежорга техар, гударга кхийттай.

ГІулакх де, дика де, хъайна а, наха а, мегаш де.

Дуне хоздер малх ба, саг хозвер гІулакх да.

Лела Іаьмачун, вагІа сатувц.

Сабар сатем денал дале, хало ловр Іа мел йоаккха яле.

Лаятта вай нана ,къахъегам вай да.

Болх беш хала дале а, хІама юъаш атта да.

Баргаш йост йуъийла, кулгаш модз дуъалда.

Баргаш делхаше, кулгаш хъаду.

Бетгаш, бетгаш, кхера а, батті.

Дилла легача тІадмо кхера оахк.

Хъийгача къинага хъежжа ба, чуэца хъокъам.

Хала да цу сага ваха, веце тугаш лаятта аха.

Белхо хъахъокх говзанча говзал.

Къахъийгар хъалураотт, мекъаляър вож билле мотт.

Вахар дезе хъоабе гож.

Кхерза котамаш ше-шех бага легаргъяц.

Цъаца комара лохъацойойа, тускар комарий хъахургда.

Бар доха цадаъчо, тІум йиъаяц.

Эшк оачар гон яц, пхъар ва.

Болхеи, кулгашеи – тешаме новкъостий ба.

Говзал, мухъ бац, балам цо лазабоаккхаргбац, рузкъа доацаш вутаргвац.

Къахъийга яьккха сискал, къа ца хъийгача мезал мерзагІа хул.

Говзал саго кхаба езац, говзало ше саг кхоаб.

Говзал-ги боалла мухъ бац.

Холо йоацаш хІама хургдац, хичара чкъара а боаккхаргбац.

Мел зІамига ба нокъарий моз, цо къахъегаш хъаду модз.

Безам хуле – болх тоалу.

Кертаца, кулгашца Ia болх бе, вIаштIехъа дар хъа боахам бе.

Дошо кулгаш дотох эцаргдац.

Болх баър вузаргва, хабар дийцар воассалургва.

Улле вижа хийцца ког, хургйац оза тхъамки цIог.

Хъацар даккха болх беш, ма даккха бергба яха къамаъл деш.

Яъа безам бале маькх, ма вагIа ваъле саккх.

Хъайна тега ца хоййа, эттIа ма де, лаърхIа хаййа.

Дошо хъоаса баккха ца хоййа, етта жIов цу пхъоле гIоййа.

Ше мелдар ше де гIерт, хъамелдер юхамаччахъа гIерт.

МоллагIа дар из деш вале, шедар дут, ца еш шийна холе.

Доаккхал де цун хIама дац, цхъаккха вIаштIехъа доалаш дац.

Ма е гIишло сухал беш, хургъя наха белам беш.

Оршот дийнахъа, хIама деш воацар, шинарча дийнахъ а пайдан вац.

Хъокхабир доалда, хъоцар доацаш, циска пхъера баъал боацаш.

Болх бе аьлча берилг да, хIама яъа алча Iайхарг я.

ЦаI воал лаьтта оахаш, вож латт къайгаш лоархIаш.

НизагIа доаккхал ма де, хъаькъалагIа доаккхал де.

Корта белажтIа багIе, хъаькъала-м, хъадоагIаргда.

Гударга кий тIа телларах, хъаькъал чу доссаргдац.

Керто когашкара хъаькъал дийхадац.

Ма даха Ia рузкъа хъалха, Ia даха Ia хъаькъал хъалха.

Бале хъа белаж тIа корта, хургда рузкъа лело шортта.

Хъаькъал керто эзар кхоаб, Iовдал корта сагIо кхоаб.

Хъаькъал долча толам хул, низ хъаькъало эшабу.

Дошув халар доаккхал дац, хъаькъалах йоаккхах торо яц.

Наьха хъаькъалах ма ваха, Iайха уйла еш гIа баха.

Ховш дар ахчал дезагIа да, турал ирагIа да, топал майрагIа да.

Техъабисача кхетамо, гIулакхаш тоадергдац.

ДукхагIа ха, кIезигагIа дувца.

Замигадар ца хейначоа, доаккхадар ховргдац.

Доаккхал ма де хъайгарча хъалах, доаккхал де хъайна харах.

Ца ховр цIагIа вагIа, ховчо никъ кхухъ.

Ховш вар, вовргвац.

Iилма доацар – кулгаш доацар.

Холо лой а, Iоаморгда Iа.

Низ болчоа дешар – совлен бола эттув.

Iилма деша эттув болаш, хургда вахар корта болаш.

ДукхагIа хар хьо вале дезаш, наб кIезигагIа еш ваха веза.

ДОШЕИ, КЪАМАЪЛЕИ

Виро вир аьлча, вир ахка дахад.

Урсах ма кхера, дешах кхера.

Дош урс деце а, чов чоагIа ю.

Дош урс дац, дешо урсах деттийт.

Дешо доттагIчох моастагI ву.

Воча дешо цIерал чоагIагI воагаву.

Во дош кхера хиле дегчу дуж.

Къахъа аьнна дош моз даарах мерза луц.

Ира аьннача дешо дега чов ю.

Цунга аьннар къайлах, дувцаш хул гучахь.

Лоацача хъаькъала мотт бIаха хиннаб.

Мож йIаьха, хъаькъал лоаца.

Дика дар дувца водар хьоа ма де.

Модз эkkха хъа бага.

Кхоакхала бала хъа мотт.

Юхале сих мале, ладувгIа сихле.

Эггара эсалагIа дола йист ца халар, дикагIа да эггара чоагIагIа йолча гIарал, мотт юха увзе, керта бала хургбац.

Хъе кхере ма ала, аьнна дале ма кхера.

Дош дала сабарде, дош делча кхоачашде.

Дог зIамигаха мел хул бIаьхаха хул мотт.

ДукхагIа ладувгIа, кIезигагIа ле.

Метта шаьра ва, дечунна мекъа ва.

Метаца шаъра ва, дечунна мекъа ва.

Метаца юрташ йоахк, гІулакха ше йустара воах.

Дешашка хъежача, ишта а, вешта а, гІулакхашка хъежача, вац е иштта а, е вешта а.

Мотт бувцаш, сих ма ле гІулакх деш сих ле.

Хабарал худар теннад.

Шортта хабарга, Іа ладувгІа, яъа хІама ехаш ма увгІа.

КезигагІа ле, дукхагІа хаза.

Гоама дахча, дахча яц, воча сега дош, дош дац.

Дагара дар диста лелх.

Бегаш – цІенхошта юхъигаш.

ДІадувш аьннар – оардаш корадаъд.

Іа дІадийнар чуэцаргда Іа.

Воша веший, пхъу берза.

Веший доттагІа, йиший везарг.

Дулха мотт кІаьда ба, лерах кІаьдцалуш ба.

Оапаш бувцар дешах вовз, бакълувр гІулакхех вовз.

Наьха къамаьлах ма теша, бувце опаш – боарам ха.

Говр хахкарах гІехъакхец, харцлувча метта.

Мел хезар чу ма лувца, бакъмелдар дІа ма дувца.

Баге етта, качматаш ма лувца.

Уйла ца еш аьннар, бала боацаш хиннадац.

Меттаца хъатІаийцар, гІулакхаца чакхдаккха.

Бакълувр лургда яхар вац, бакълувр деннар ва.

Оапаш бувцар – дац карт ювцар.

Бувцаш, бувцаш оапаш бувц, кърург ца беш кхы а, дІахобувц.

Наъха баге хъа коаниІ яц, дагадехча дІакъовлалуш яц.

Наъха баге соцалургъяц.

ДІачу мелвод хъу йоаккхагІа я, дукхагІа мел кървс гІар йоаккхагІа я.

КЪАЪНАЛ, КЪОНАЛ, МОГАШЛЕ, ИРАЗ, БАЛА

Къавалар – валар, кыйвалар а валар, валар а валар.

Къоанало кувгаш дІалувц, текхадеш лаьттах чуувз.

Къонал майра, къоанал зовза.

КІей еннача можо, къоаналгахъа увз, дегчурча уйлаш къоналгахъа увз, йоагІаргъа къоанал, дохаргда денал.

Ткъаь итт шу даллалца, нускало вІовхву, ткъаь итт шу даьлча, сискало вІовхву, шовзткъа шу даьлча, цІеро а, вІовхвац.

Къона волаш Іалаш даьр, къавелча накъадаьннад.

Къона волаш даьнна гІалат, къавелча хургдоа наІалт.

Къонал хоза я, ший низаца, къоанал хоза я, ший кхетамца (хъаькъалца).

Мож кІей яле а, дог Іаьржа да.

Дади къаьна ва, дог къона да.

Къонал къа а дац, къаьнал бегаш а, бац.

Къона волаш хейнар, къавелча накъа доал.

Къоаной хъехамо, корта лаза баккхац.

Къоначар ха шортта йода, къаьначар ха йортах йода.

Шозза Іовдал хул саг, ваьча ханеи къоанал юхе вахчеи.

Къона вар ловза гІерт, къаьна вар вижа гІерт.

Ший цІагІа Іу ца хинначох, наха юкъе аьла хиннавац.

Къона волаш эйлаюкъе линнар, къавелча сагІа дехаш линнав.

Къоначун низ ба, къаьначун хъаькъал да.

Къона волаш ха а ховре, къавелча мога а могоаре.

Къона волаш Іа Іомадаьр, къавелча Іоамалургдац.

Къона волаш Іоамадаьр, кхерийтІа даь йоазув. Къавелча Іоамадаьр, хи тІа даь йоазув.

Ханна кьона вале а, хьабкьала воаккха ва.

Ховр воалаве яьхад вай даьша.

Іайха кхетаваьр хьайна вита, дала кхетаваьр сона ва.

Хьай дика вар хьайна а, вите, ше дика вар шийна ва.

Кьоначоа шелал а шелал яц, е йІовхал а, йІовхал яц.

Хьегар кхаьчадац, кхаьрдар кхаьчад.

Кьоанал йийха ягІац.

КьаьналагІ ма кхарда, хьога кхоачарг йолаш я, из.

Кьоаной сий ца дер, ше сий дейна вусаргва.

Боаккхийчар сий де, кегийчанна хьехам бе.

Кьавалар а бала бац, кьоначар Іо ца кхоссе.

Даьша даьр, тІехьенна накьадаьннад.

Сий кьона волаш лорхІаде, дегІ кьавелча лорхІаде.

Могашле йохкаш эцаш яц.

Шира даьнна лазар, сица мара кьастац.

Ане лазара дол дехк, кашашка нах дІачулехк.

Човна ерза дол ма дехка, чов дарбанца дІаехка.

Лазар пунтах керчу доагІа, фигах мара юха арадалац.

Цхьан дийнахьа цамогаш хул, бІаь дийнахьа метта ул.

ХІаране кодадер ший лазар да.

Лазар аьлча а из коч яц, тІера Іокхосса йиш хулаш яц.

Уно сибат тоадац, уно сибат дІахьу.

Лазаро лор лийхав.

Лазар дале дарба де, могаш вале лорале.

Лазар зІамга дале а, наб яйтац.

Могаш хуле, деррига а хургда.

ГПаш лелар – дукха вахар.

Мец велча яъа ха, меца волаш гІатта ха.

Хохах ворхІ дарба доал, саъмарсаъкхах дезткъе ткъеста доал.

Хъаъкъал доаца ираз, оаркхалг доаца тараз.

Шийна тІехъа дика доацаш во дац.

ДИКЕИ, ВОЕ – ДИЕ, БИЙСЕ

Ираз ахчах эцаргдац.

Ираз говр яц, цунна хоамат Ia йолларгьяц.

Ираз довра кхийрачоа, ираз корадаьдац.

Керда ираз леха, ширадаьннар доа а маде.

Хозал ма еха ираз деха.

Хазал делкъелца, ираз валлалца.

Наьха ираз доа деш, ма леха хьай ираз.

Наьха иразах ма хьега.

Хало ца Iийишачунга, оатто кхаьчаяц.

Хьо иразага кхача гIерте, ираз хьога кхача гIерт.

Гаьнарча вешел юхера лоалахо тол.

Гаьнара лекха зурама хоза хетт.

Юстара линначох йис кхет.

Кьоано венна къа текхад, хьаша ваха бежк текхаб.

Хьаша худар даьа дага хиннав, фусам да кIо баккха дага хиннавац.

Хьайра ахьалехьа боал бийхаб.

Хи божаш ца даьнна тата бежачул тIехьагIа даьннадац.

Сихало са диьад, сабаро лоам баьккхаб.

Йиший дог вешийца, веший дог хьунагIа.

Шийна нийсса ваха воша ма эшалва, тIех ваха хала а ма халва.

Маьхко даьр а дейнад, маьхка даьр а дейнад.

Дер дейначо даьр дийцад, воча тIехьено дей бийцаб.

Хи йисте ваьхачоа, хи гечо дейзад.

Таханара цхъа хІама, дикагІа да кхоанарча шиннел.

Селханара ди ма лерхІа, кхоанара дар лерхІа.

Хано кхера а, кхоачабу.

Сахъат куца лелац ханна лел.

Са-м кърда, ха ма йоае.

Минот йоаяьчо, сахъат ха йоаю.

Ювдал да оалхазар ший бІи безаш деце.

МоллагІчо хъамсара я ший фусам.

МоллагІчо гаьно а, ший хъунагІа шох йоах.

ХІара оалхозаро ший бІи хестабу.

Хъазилг миччахъа леле а, бийса ший бІена йоакх.

Ший кІотарг пхъагала а, йийзай.

Наьха мохк оачув да, ший мохк дошув да.

Ший маьхкара тух-сискал, дикагІа да наьха маьхкара моз-маькхал.

Наьха мохк ца йовза хъу.

Наьха Іула юкье лела хала да.

Лела хьо наьха маьхка, кьагаш дуаргда хъа доггеи паьхкеи.

Хьо лаьча дале а, наьха маьхка хьогІ кьайг хургья.

Наьха маьхка, хьай, маьхкара кьайг бІаргаяйча а, гІад вода.

Доакха са ма даха, йохийтаргьяц хьо гаьна яха.

Оаха хьо дІалурьгья, вай юртарча Мурдалга.

Дешар – маьлха лир, ца дешар каша боад.

Хье мел вах ваха, хье мел вах деша.

Дешар – хІама хара дІоагІа да.

ДукхагIа ла, дукхагIа ха.

Дешар овла къахъа ба, дешар сом мерза ба.

Дешар цIаккха а, тIехъа дац.

Къона волаш ца Iоамадаър, къавелча Iоамалургдац.

Хъаьнал къакъахъегаш хьо вале, Iилма тоакхаш дешаш вале, йоакхар тIаккха Iа ялсмаьле.

Дешареи, къахъегареи масса сийлен лакхе латт.

Iоамадаър кхаба дезац, Iоамадаьчо хьо хье кхоаб.

Iоамадара холонна юстара ма вала ,ваха холонна хург ба хьона бала.

Хье мел вах ха гIерташ ваха.

Дешар хъайна деша, ховр наха ха.

Фу дийшад ма дувца, фу хейнад дувца.

Хеставой кура ма вала, хьехам бой сацийта ма ала.

Хъеха наха хьокхам беш, Iа ма хъеха лоткъам беш.

Ховш хьо веце Iуйренаха бийса хул.

Йизача кито хьехам тIаэцац, йизача кито дешар Iоамоц.

Чу ца эцаш ялат доаду ,цу дас шийна ше зе ду.

Дика йоI мичай наха хов, дукха ца техкаш цун ков.

ЙоI Iи да, хьо тIехъудаш из дIауд, хьо дIаудаш из тIехъауд.

ЦагIара йоI – ваха кечлу хъаша.

Гуйранга баха моза дорха хул, ха дIаяха йоI бирса хул.

ЙоI кхе летай цунах йола зурма наха лекхай.

Дукха яьгIа йоI къалу, дукха илла коч тишлу.

ЙоIага хъежжа я, цо лекха йиш.

Керта кIажараш йоIага тов.

Мейдалгаш хозаду тѐмахочун гѐв.

Бераш, бераш зѐамга бераш, маъхкарий да, доаккхий бераш.

Саг йолаяр во хѐама дац, из йооалаючоа ше вой хац.

Саг йооалаяр – йооалъчоа баргал тохар.

Сиха даха хий фордах кхийтдац, сиха саг йооалаяр дикачох кхийнавац.

Хьона егѐадох говраца, хилча а, юстаравооалавеннавац.

Йооалаю саг бѐаргашца ма леха, йооалаю саг лергашца леха.

Йѐахий яр ѐа йооалайича, яширгъяц хьогѐ фуннагѐ дича.

Ма леха йоѐ хозал лехаш, ѐа леха йоѐ хьаькъалага хьежаш.

Йоѐ ловзаргара ма леха, йоѐ кхайтѐара леха.

Атта линнар йооалайойѐа, болх бе ѐамац ѐа фуннагѐдойѐа.

Догдоохараш бѐаь цаѐ хул, яхаезар из цаѐ хул.

Дукха ѐийхача циско, дахка а, лаьцабац.

Дукха хьийжача йоѐа югар а, кораваьвац.

Маьре яхар а, кхадж бар да, дика а, во а, нийслуш да.

Эттув бола маьрел – берката хьаст.

Маьре йодош йиш лийкхай, маьре яхча ше – шийла йилхай.

Маьре яхар бала-м бац, яхача тѐап аьнна йой а, хац.

Дикача сесагаца вахар, дийна волаш ялсмаьла вахар.

Дукха боахам бар вац вѐаьхий вар, дика сесаг яр ва вѐаьхий вар.

Сесаг маьра лей яц, сесаг маьра доттагѐ я.

Эг дика хуле мангал ира хул, мар дика хуле сесаг а, дика хул.

Дика сесаг – ах боахам.

Сесаг кулгахйоаллорг яц, тѐехкарах ѐочуйоллалург яц.

Шозза дика хул сесаг, нускал хинна хъачуйоагIаш а, дакъа хинна арахьош а.

Сесаг дахчан пандар бац, лакха а, лекха пен тIа хъалолла йиш яц.

Нецаш дахча дуь, воча сесаго цIа дуь.

Бада тIа вахар гIойле я, воча сесагаца вахачул.

Сесаг йоаца мар, багара йаьккха говр.

Мар дика вале, ийрча яр а хозни хул.

Дикача маьра сесаг, Ювдал яле а, хъаькъале хул.

Мо мар чIоагIале-м яц, ва ала ца хилча доалаш дац.

Дикача мараца яха кIордоргдац, вочунца яхе, елхар эшаргдац.

Во мар бIерж яц, когатIара Юкхосса йиш яц.

Маррей сесагеи вIашка лувш, халац яй кхехкаш кха уллаш.

Кьона бараш лув, шой дега тоам беш, къаьна бараш лув, шой дегаш этIадеш.

Мар-сесаг хул вIашка лувш, хIаьта а, цхьан метта Юбувш.

Дезал боаца да-нана, гидоаца зиза кхерий тIа даьнна.

Дезал боаца нана-да, кораш доацаш дагIа цIа.

ЦIен дегагIозле, бераш да, бераш дукхагIа дале, цIагIа сакьердам хул ше эйбале.

Бераш доацчоа цхьа бала ба, бераш долчоа ши бала ба.

Цхьа воI волчун воI вац, ши воI волчун ах воI ва, кхо воI волчун цхьа воI ва.

Барт тейнача дезалий магIа баьччера, ага ийшадац, эгIабаьччера Iаса а, ийшаяц.

ВоI бIар да, виий воI тIум я.

Даь доаккхал – дика воI, воI дика хуле цо салоI.

Даьшка хъежжа хул цар тIехье.

Дика воI – даь ираз да ала, вовар вале ба боаккха бала.

Бале дезал мекъал еш, да-нана хиннадац цанна шиши беш.

Дика дезал даь-нана сий да, во дезал дейна ираз да.

Виий пѐлг лаз наьна дог лаз.

Оалхазар гѐддугар, хоза бѐаьстий я, бер гѐддугар – нана я.

Дукха кѐалъулдаьча, фуъах лувсакх хул, дукха боча леладаьча берах во тѐхье хул.

Дика кхеваь дезалхо – дика етта гѐала я.

Бераш дар – дац новраш дар.

Котамаш дагарье атта да, дезала кхетам ле атта дац.

Зѐамигача бери сома воах, бер доаккха хилча тхьовсалуц йоах.

Бераш кхетде ихь хетийтарца, ма кхеде кхерадеш, шод еттарца.

Ший боаца дезал, гуддоаца дика.

Ший нах боаца саг, ткъамаш доаца оалхазар.

Юхера лоалахо тол, гаьнарча вешийла.

Наьха кетар – кетар яц, наьха мар хьа мар вац.

Наьха сесаг езаеннар, шийчун ираз доадаь ваьннар.

Наьха исташка дог ма даха, хьайчун тѐра бѐарг ма баха.

Сесаг бийсанна, мара йоаллае, сесаг дийнахьа хьай бе йоаллае.

Маррей сесагеи цхьа са да, шейтѐаш дале а, цхьа шейтѐа да.

Маьрей, сесагей цхьа барт бале, вахар ганз я, хала из дале а.

Марах кьонах вер сесаг я, сесагаха саг ер мар ва.

Вешийна йуша еза яѐахий яле, мара сесаг еза из могаш яле.

Мар цѐен корта бале, сесаг цун кьамарг ба, корта бийрзачахьа берзабеш ба.

ВАХАРА ГІУЛАКХЕХ (КХАЧА, АХЧА, ДЕКХАР, ХЪАЬШИЙ И КХ.Д.)

Хъайра низ хица ба, сега низ кхачаца ба.

Дека декаш, кхача а ца буъаш цхъа оалхазар дац укх дуне тІа.

Яьсса гийг тейнаяц, лавзарга а, белхашка а.

Іа са дер малагІа да сий? Яьсса яле ер са гийг.

Моцал яц даьций, цо йицью ший даь цІи.

Кхоччара гаргара саг, кхуврча тІа кхест, хийрара гаргара саг, корагІа ара хъеж.

Цхъан хана, цхъан кІо баьха гаргалол, бІержаш цхъа тарра хилар яккха гаргалол.

Дала дейтадда ди, дала бейтабба кхача.

Тух – сискал царца дуъаш ва, хьо цанна ма чоагІа тара ва.

Яъа сискал яле, мала хий дале, ма ала ба бала.

Барт болаш бах, кхача хъаьна болча хана нах.

Мискача наьха мискал, даъа доаца тух-сискал.

Пийшк йоацар шийлача ваьгІав, сискал йоацар мецача вІаьгІав.

Дулх доацар пхьер а дац, халхара доацар ловзар а, дац.

Хуле берхІа – сискал, тІерайол хьона мискал.

Дуе жувра худар, цунах хул хьона визар. Мел дуе а, зе дергдац, кит хъа цо эккхийтаргьяц.

Жувра худар да вай дуьар, жувра боаккха хъажкІа ва вай кхоаба да.

Хингалаш хъайна деце, сискал яъа хъайна.

Хъаша виза ваьлча, ихъ хета ваьлар.

Теза даъар – цавезачоа, боаккха барт.

Тух ца хилча чам бац, сискал ца хилча визар дац.

Коа тІа бетташ етт бале, шура хургья яъеи малеи.

Сискалах визачун, хингалашка дог эттад.

Дулх – даъара корта ба, сиха юъаш вале, сиха болх беш ва.

Бале а, нитташ воагавеш, ба вай гийга уж тоам беш.

Локъам дахчан загал бац, цо вай гийга хъайоаттЮргъяц.

Юъе вай из морковь цѐе, дукхагІа хургда вай цІий.

Даъсса оаркхилг доастама да, хорсам оате а, хъалдузаргда.

Бурчо воагаваър, шибазо теваъвац.

Вале буъаш, хохаш буъаш, вале ухащ, бане ухащ, хургва даим могаш волаш.

Баъа хоххеи, саъмарсаъккхеи, ваха лазар хъай дІадаъккхе.

Хингал даъа, сискал кхо е.

Даъа дулх Іа хъалтІамашца, мотт юхаоза хъай цергашца.

Чам фуб, буъача хана хов.

Дезачоа тІехъа лест сега йоакхо.

Гийг Іехеае хІама дале, из яъсса юсаргъяц.

Дог къона волаш даха, хІама мецвелча яъа.

Гийго дошув а, доахкаду.

Борд берд бац, мотт бел яц.

Къахъа дар Іокхессе, морзал мара яъа лац.

Чай молар сагот луц, кхо пела малар да цун куц.

Яъа алар эздел да, низагІа яъийтар жІалеле да.

Делкъийга даъар дІахъош ва, пхъер даъа юхацІакхоа-чаргва.

Дийна хила, виза хургва.

Моцало чам хойт.

Даътта худар толхадац.

Даъар делкыйга дика да, керттера даъар пхьер да.

Тух сискал юкье ца даълча, хабар дІадодац вай мел элча а.

Ма пхьер дац, сискал юкье йоацар.

Делкыйга юъаш хъатІаеха, пхьера фу хургда яхаш ма Іеха.

Юъалуча хана юъаш ваха, мочхалаш докъаделча могаддац нух даха.

Юъаш вале бІарчча сискал, безамегІа хургда хьоца нускал.

Ца йиъача аттагІа да, йиъача низехъа да.

Болх Іа боййа хъацар доаккхаш, чаме хургда мочхал доаккхаш.

Шуне вагІаш йоаккха ха, Іоажалаца лархІац.

Наха йиъачох, хьо вузаргвац.

Гийг гали дац, дукха хІама яъар сийле дац.

Ахча корта бац, керто мара хъадеш дац.

Ахчан хам из доаккхаш, хъацар Іоахийтачоа хейнаб.

Ахчан сомаш кхокхарч да, хъадаъжкача юхадолхаш да.

Ахча долчун оарцанхой ийшабац.

Ахча – гІае, буцце дац, шийла яр аьнна совцадувлаш дац.

Ахчах визаваьнна, цхъаккха саг вац.

Къахыйга даьккха сом, беркатегІа да, цахъегаш даьккхача, итт тумала.

Ахча петар я, Іа фо аьлча, йоцаш я.

Хъаьнал къахъегаш, даьккха сом беркате да.

Къахыйга даьккха сом деза сом.

Къахыйга даьккха сом, хъастам тега кеса доал, дийха деннар дейнад, хъа доацаш доал.

Сомаш Іа лорадоййа, тумаш шоаш хъаухаргда хьона.

Сом кхо цадечун, ший мах бац тума.

Сом эшаш тума хилац.

Ахчах сов вувлар дикалах эшалу.

Сов ахча – сов гІулакхаш.

Ахчана лоархІам беца, ахча хьа эцаш лархІа деза.

ЛоархІам боацаш ахча дац.

Вахаргва хьо эшар хьадеш, хьайгара ахча вале кходеш.

Ваьхав ахча Іоадеш, Іоадеш, ийцад йилбаз деррига доадеш.

Ахча дар устазага, кІезигагІа кхайкав.

Ахча шортта долаш вале, везаш ва хьо миччахьа вале а.

Ахча делча молла а, халхаваьннав.

Наьха ахча киса кьувл.

Дош а, дац кІаттІа а, бац, цхьа тума итт тума ахча а дац.

Кепиг доацаш ваьгІачунга цаьха тума кхаьчад.

Галега хьежжа, лаха цунна тулла пахашк.

Да ма хьокхалда цунна, бІаь эзар далара тума, даларе юрт юлларгъяр, сайна махетта вахаргвар.

ДарегІа ба йоах, фордала дехьара етт, шоана ма харра, сехьабоаккхаш дукха, ахча доаккха мара.

Кехаташ сенна дувц, уж кехаташ ахча дале.

Дуне гІорадаь шелал латт, кисара ахча дашаш латт.

Ши кепиг мах бац цун, из а базара дийнахьа.

Ахча бац боахам, боахам ба хьурмат, хьакьал.

Хаттара жоп даларах, бийхабац мах.

Ахчал дезагІа да денна дош.

Котамаш а ца дуьаш, дукха ахча да.

Ахча дІадилла уллаш да, даь гонаш кхераш эгаш да.

Мерза модз айса дуаргдар, ахча эша мара.

Декхара эздел такхарца да.

Декхар ца текхар довнала вахав.

Декхар эса-тей дац, доахкаденна хадаргдац.

Декхаро мухь беттац, декхаро наб яйтац.

Моцало дог Іувд, декхаро са Іувд.

Хьа деха ховш санна, дІале а ха.

Декхар текхар, да-нана кхабар, да-хьа эггара керттера декхар.

Кепигах тешам бейначох, сом делча а, тийшабац.

Хьаьший кІалболаш, хьаьший тІабаьжкача, фусам да гІадвода.

Вай дІаьхий деце а, хьаьший баьжкача гІаддолх.

Кхайканза венар, доттанза вахав.

Безаме хьаша – цІагІара дегагІоз.

Виза хьаша атта ва кхаба.

Ма кхера хьашах хейнавагІадох, хьо кхера хьашах хьанараулладох.

Фусамда – борз, хьаьша устагІ.

Хьаьша даьар кхома де, шу дикагІадар оттаде.

Хьаьша даьар, хьаьша цІа, масса хана хиннад вайца.

КІей доаца ей-лелабе атта дац, эздел доаца хьаьша лелаве а оамал бац.

Хьоашал ахар хьайна дезе, хьаьший ахар деза.

Ма тоам ба, хьошалгІа вахар, ма тем ба цІагІа вагІар.

Баркал хилда укх цІенна, чудувшар вей кхыча цІенна.

Хьамсара хьаьший, цІендей кІордабаьбий шоана?

Маърша гЮлда шу (болхача хъаьшашка).

Яхийта пошт, шой гЮлакх даьннадале.

Хъа говра аз нувр тилла яле а, хъаша сал сиха ма гЮ.

ВоагIача хъаьша батал, хозагIа хIама дац, водача хана цун пхьу-кIоаг еце.

Вел хъай со волча хьоашалла, со цIагIа, воаццача хана.

Ший цIагIа хъаьша санна, наьхацига хъакха санна.

Ший цIагIа-хъаша, наьхацига –цIенда.

Хъа валарга хъежжа да, хьона деша яьсий.

Вахарга хъежжа йа лекха ашараш.

Къамаьло никъ лоац бу, ашаро болх тоабу.

Назам дика яр, назманча во вола мара.

Муам цахоййа хъалха ала ма гIерта.

Йиша-м дика лекхар укхо, корта баьсса бола мара.

ДОТТАГІАЛ, БЕЗАМ, ЦХЪОАГІО, БАРТ

Безам чо бац, кертагІара дІакъасташ бац.

Шелвелча хІама даъа, къона волаш дог даха.

Цавезачох хъамсаравар хиннавац.

Ма маълхара да хьо маълха дуне, дега везар воацаш хуле.

Дог дахар а, бала ба, доахаш вале шозза ба, йІовхарашеи, дог дахарей, къайла дахъа вІаштІехъа далац.

ВІаший дезача шин дего аьшк лоаладергда.

Бокъонца бола дог-безами, цІерала кхессача бага а, багац, хила кхессача Іочу а, бодац.

Хозал саг йоалаелца, дог-безам венна дІавалалца.

Хозал делкъелца, дикал венна дІаваллалца.

Безам бахар у дац, хьо вокъацавича Іеш а, дац.

Шойла безачанна жожагІатенах а, ялсамаъле таръеннай.

Дог-безама духъала, отта могаш рузкъа дац.

Шоашта везар хъамсара хет массанена а.

Дог-безам дега гІюз, хаъда ялац цун оаз.

Дог безам яьнна цІи яц, лотабелча боалургбац.

Дог безам набахте яц, са гот ца деш хулаш бац.

Дог безамо шераш къердац.

Малх боацаш а, Іелуц, йезар йоацаш а воахалуц.

Дог-безам, бац из кхор, кордагІац из дІакхосса кор.

Хъамсара мар хъона уллув вале, шелал яц хъона Іа чІоагІа дале а.

Дог-безам дегагІа даха кІарцхал да, хъадаъккхача а, чов юсаш да.

Дега хъамсара воацчо лу совгІат а, совгІат хетац.

ВлашагІа къастар дог-безама, ціи яьннача хъекха мух ба, цІера гІоръяла низлуш ба.

Дог-безам дорхал я, мел ирча вале а, везийташ я.

Наггахъа мара везар ца гоййа, дукхагІа вазаргва хьона хоййа.

ДІаІамаргба – дІабезалургба.

Цхъан хана аз хьо хьамсара вир, ва хьо хІанза даьна-вир.

Деза дац совгІат, беза ба дог-безам.

Масса воалчоа ишгта хетт, ирча маймал дезалоййа, даьла малайк цунах хетт.

Толача яхе а, везачунца, яхар ялсамаьле хетт.

Ца езарам хІама дацар, каст-каста теркал йоре.

Наб юлуц, йижача уллалуц, везар вицваь йоахалуц.

БІарга хозцаденнар, дега дезаденндац.

БІарга хоз а, денна, дега дезаденначох дала, хьегамadolда вай.

Езаеннар бов яле, ялсмаьлера хъазилг эшаш дац.

Везар волча бода никъ, ворхІ гІорч бале а, гаьна бац.

Хьамсара вар мегаш вале, дика да вахар бунча дале а.

Везаш вале, хоза ва.

Везар бахъан, ший са а кходац.

ДоттагІало, хьаллоатгаду дуне.

ДоттагІа воаца саг, овлаш доаца хи.

ДоттагІа-кизга да, цкъа дехача цатоалуш да.

Тешаме доттагІа, махбаьваргвоаца жовхъар.

ДоттагІа хъай веце, лаха, вале, лорхІавеш ваха.

Оалхазара низ ткъамашца ба, сега низ доттагІалца ба.

ЧІоагІденна доттагІал, диг техача а, хоадалуц.

Маълха дуне хьамсара дац, доттагІа веце вахар дац.

Керда доттагІий хьатІакІобе, ширабаъннараш Іа биц ма бе.

Керда доттагІа Іа лехий те?

Ма лела ширавар вицвалийте.

Шира доттагІий Іа битанзар, керда бараш хьона корбанзар.

Говр дукъ озарагІа йовз, доттагІа-хьога бала кхаъчача вовз.

Масаварг цхъан хилча атта да, цхъаъ хилча хала да.

Коана йизза доттагІал дикагІа да, йоакхонца, новкъосталаца, хьаллат доттагІал.

Дикача доттагІчунна, ду гІулакх а, дукха дац, цунна йоаю ха а, дукха яц.

ЦаІ шоллагІчоа гІо деш вале, холо-холо яц мел йоаккха яле.

Гонахьа дукха карташ ма е, гонахьа доттагІий лелабе.

ДоттагІал диц маде, моастагІал дІакхосса.

ДоттагІадох вийлар, шийдох вилхав.

ДоттагІий боаца мохк, боаца мохк.

ДоттагІа ма вовза, кхаъ дийнахьа, кхаъ шера вовза.

Хье вой а, новкъост кІалхъараваккха.

ДоттагІал ялат дац, кхейтІара чуэцаш дац.

ДоттагІий Іа Іайха лех, моастагІий шоаш хьакорабоагІа.

Хьо балийга вахача, кулг хьакхувдадер ва хьа доттагІа.

Хьамсара а вале, везаш а вале доттагІа ва.

ДоттагІал хье леладе воалле, хье кхомаве.

Барттейнача хьазилгаш эрзий эшайь.

Барт ийгІача бертий, дакъа цискаш диъад.

Дика вошал тол, боаккхача боахамал.

Во доттагІа Іена тара ва ,малх болча, дийнахъа тІехъара дІадалац, йоачан хилча мичад хац.

Дика да жІали хъа новкъост дале, во ва хъа новкъост из жІалий дале.

ДоттагІчо баьккха, къахъа беж мерзагІа ба, моастагІчо могаварал.

Ха хаьда доттагІал а, моастагІал да.

Барт тейнача лоалохой гота цхъанна хиннай.

ДоттагІал, доттагІал да, Іаьдала гІулакх, Іаьдала да.

МАШАР, ТІОМ

Оалхазара паргіато еза, сага маърша вахар деза.

Іа хьаьала хьай доттагіа мала ва, ховргда сона хьо малав а.

Вошеи, доттагіеи доаккха хіама да, атта хьацахулаш а, да.

Мезал-мерзагіа дувцар вац доттагіа, бакъдар духьала хьаолар ва.

Іа леладуча доттагіалага, хьежа хургда хьа вахар.

Доттагіал халац товр дувцарах, из хул сийле, бокьо лелаярах.

Вале хьа доттагі, діаэц цо хьа бала ах.

Дика дена хьо воалле, из шозза сов ма доалий.

Шира цхьа доттагіа, ва кердачул шозза толажагіа.

Дукха доттагіий болчун, доттагіа вац.

Тешам цабовза доттагіа-дохаданза біар.

Дика доттагіа, пенал тешамагіа ва.

Біаь етт бар вейнав, біаь доттагіа вар ваьннав.

Во машар дикача тіемал теннаб.

Маършача вахарах, саго баккха бехк бац.

Туро-топо цаІ вийнав, метто-йоахаро ийс вийнав.

Хьоца барт бар, хьоца машар бар, из ва хьоца вошал дар.

Машар лохІабеш цхьа барт хуле. Тіом хургбац хала гІерташ бале а.

Боагіа тіема ала, хьалха болаш боаккха бала.

Атта да тіом бувцаш ладувгіа, хала да тіемо хье вувш увгіа.

Машаро боахамаш хьаду, тіемо кьиза дохаду.

Сердолоно боадо діайоакх, машаро тіом діабоакх.

Машарага дог даха, біарг сийрда лекха.

Хъе вахе, хъай мохк, лорхIабеш ваха.

Лата цаховр йийтта иллав.

Бина дезалхо – бIихо.

БIихочун денал маъжка гуш да.

Сай къам лорхIаде со шек вац, топа алах кхераш вац.

САГ, ЦУН ДИКАЛ, ЦУН ВОЛ

Дегал дикагІа дагавалархо вац. Ихъ долаш вале, эздел долаш ва.

Ихъ долаш вар шуна тІера меца волаш гІотт.

Сутарча бІаргашта ихъ фуд хац.

ГІулакхашка хъежжа да сий.

ЦІена долаш барзкъа лорхІаде, къона волаш сий лорхІаде.

БІихо – бІихочоа нанас ваъ воша.

БІихочоа баъа кхача беце, цун тІемах тІом хургбац.

Инарал хила уйла йоаца бІихо, бІихо вац.

Мейравар тІем тІа кот вувл, зовза вар хІалак хул.

Мейрало гІалаш яъхай.

Мейрал еза тІема.

Говзал йоацаш баъ тІом, эттув бейна бисаб.

Пхоно чинаш къердац.

ТІемо воІ ваъвац, тІемо воІ вийнав.

Рузкъа дейначун хІама дейнадац, сий дейначун деррига дейнад.

Сий леладе ховчун, сий ма довлда.

Курало, сонтало сий совдоаккхаргдац.

Курачун наъкха тІа циск кхоссалургдац.

Мож-м газа а, хул, мож яр аьнна сий ца хул.

Сий долчун хъаькъал совдул, доацачун Іовдалал совъюл.

Уце БагІи яІаьхий-м яра, сий доацаш йола мара.

Ший сий ца дойта са Іодилла деза.

Сий лакха латтачун, гІовгара гІейба кхестац.

Сий хъа дoййa, нoвкъoстий aхчaх эцaлургбaц хъoгa.

Сий дeйчa – нaб юлaц.

Хъa кхeлaхo – хъa дoг.

Сий Юaжaлaл чЮaгIaгIa дa.

Нaъхa сий дeйчa хъo гIад мaъaхa.

Мaссaнeнa тoвр дувцaрaх, сий лaкхлургдaц хъa.

Къoнaхчунцa дикa тoв йиззa сийлeе, тeшaмe тxoвкIийлeе.

Бaкъ мeл дaр дувцa хъo вoал, хaлa дeргдa Ia кeртa дoал.

Тeшaм нaъхa бeйнaр вa Iaг хъeккxа ирaз дeйнaр.

Къaмaъл кeгaдeш мa дувцa, бaкъдaр духхъaл дIадувцa.

Бaкъ дoлчoа тIeхъa лaттaр, дaлa шe Iaлaш вeргвa.

Бaкъ дaр шaлтaлa ирaгIa дa.

Бaкъ дaр эшк дaц, сoттo вeлчa сaттaш дaц.

Бaкъ дaр зIий мoзa тaрa лeст, къaр цa лyш хъoнa хъaлxашкa кxeст.

Бaкъдaр дувцa мaссaнeнa лoв, бaкъдaр лa, мaссaнeнa лaц.

Бaкъдaр цaI мaрa дeцe a, мaссaнeнa дIaкxoaчaш дa.

Хъe бaкъ лувш вaлe, тIeмa духъaлa oттa, мeл дoрxа бaлe a.

Хилa бaкъ лувш, хилa бaкъ дaр хъaллoaцaш.

ДАЪА, МАЛА, БАКЪДАР АЛА

Бакъдар кхелах кхийрадац.

Малхах сийрдах да бакъдар.

Бакъдар юв санна ира да, ложкьидича а хъакъедаш да.

Хъе варг веце а кот, бакъдар къейсе де гЮазот.

Деце а из хъайна атта, бакъдар къувсаш лоам санна латта.

Бакъдар хъаллоацаш, бале хьо лоам, далла дезаш да хьо лом.

Бокьо йоалчча да ираз а.

Наха юкьера ма леха бокьо, хъе бакълувш веце.

Мерзача оапел, бакъдар теннад.

Бакъдолчунна гІехъалаъттар, турпал волаш лергва.

Бакъдар малхах сийрдагІа да, дошол дезагІа а, да.

Бакъдар Іа мел къейла кхухье а, гуча даланза Іергдац.

Бакълувш вола къевар теннав, харцлувча вІаъхийчол.

Дикал курал яц, саббаре лелаш я.

Куц долаш вале, хьо наха хоза хет.

ВІаъхийчул толаш вар, наха юкье сий дар.

Сийлен цІи гаьнна дІайода.

Сий долаш вахар – дика вахар.

Базега хъежжа да цун сий а.

Сий лакха дале, цун ткъамаш а доаккхий да.

Хъалха лелачунна сий корадоагІаргда.

Доаккха сий гаьна хоз, дейна сий кхы а дІахо хоз.

Тейпа дика дар хъайна вите, ше дикавар шийна ва.

Дикан цїи йижа ул, вон цїи хаькха йода.

ДегІа лохига ва, гїулакха лакха ва.

ЗІамига дошув-ганз я, йоккха гудара мур я.

Лохига ва, хаькьале ва, ши пейда шийх боаллаш ва.

Баскилг ЗІамига да, цун декар чІоагІа да.

Зунгат ЗІамига да, лоамаш кІалхьара оажкаш да.

ЗІамигача сийгаха йоаккха цїи лоталу.

Йоаккха говр хоаста е, ЗІамига яр вордагІа йожа.

Нокъарий моза ЗІамига ба, юв тохара чІоагІа ба.

ЗІамигача тІадамо, кхера лоІ.

Къар цалур дагалатгача дикага кхоач.

Хиво хьайра кхеста а ю, хиво хьайра йоха а ю.

Саьргиш дезар хьунагІа ихав.

Ма хила тотакх сабар де, хьайгарча рузкъан хьурмат де.

Сабар дар дика болх ба, цу сабара а цхьа боарам ба.

Дага мелдехар Іа ма де, Іа сатохаш сабар де.

Сиха даха хий фордах кхийттадац.

ШортагІа вахар гаьнагІа вахав.

ВорхІазза диста, цкъа хоададе.

Сатохаш вале, сакхеташ хургва.

Дувца ала атта да, гїулакх хьаде хала да.

Га дІаегІе сихха воал, ханахьа баьац цу тІера боал.

Цхьаца буь котамо фийг, хІаьта а, хьалйуз цо ший гийг.

Цкъа диг техача, хи божабаьбац.

Са дийтгача салтедох, инарал хиннав.

Тіадама тіа тіадам лег, цо ше оахкаш кхера леІ.

Лаьтта говраш хехкаш ахац.

Эгіора лоалахо курал я.

Сега сий лекхдер курал яц сабар да.

Мейрадох Іоажал а кхийрай.

Зовзочо доадаьчара мейрачоа корадоагіа.

Кот валар мейралца мара хилац.

Сесага кочаюхах хьаьрча, лечул гіойле я, лирача тіем тіа валар.

Кхераш гож эг, хІаьта а, цімхара хьежаш біаргаш кьег.

ВІаштіехьа дарра-м, массане а, ду вІаштіехьа цадар мейрачо ду.

Шок техача кхера цалур, шод техача кхералургвац.

Мейра латаш валар, валар дац.

Мейрал кертагара я, кадайл когашкара а.

Массанена цхьацца чІегилг, мейрачо йиъай йоах ши чІегилг.

Мейрадох жіали летт, зовзавар жіале тед.

Мейрачо дулх а диъа дилла миннай, зовзачун гийг яьсса хиннай.

Мейра леташ хьо борз хила, зовза тебаш пхьагал хулачул.

Тіера зийча тоам ба, юкьера зийча гіурта ба.

Тоам болаш ва кІант, дог во дола мара.

Мераж сонтал урагіа ух, кертачу хьекхаш бале а мух.

Поп миссел хьал хиннав, кепигал хьаькьал цун хиннад.

Ший денал доацар нахах массацца хьийгав.

Эла санна кечвенна ва, устагі санна Іовдал ва.

Къамаълага ладийгача, кхо-пхийтта дол лаьттан, кІалхье гуш ва, гІулакхашка хьежача ший кога, кІлдоалар а, ховш вац.

Наьха когашка кІал текхаш леле а, цар кІоажоех цо ца етт.

ГІар дукха ю, пейда кІезига бу.

Барзкъа дІаьха, хьаькъал лоаца да.

Бахьа бел миссел хьажа да, пхьажбуьарг миссел хьаькъал да.

Сатем бейна хьийжав, наьха рузкъах хьийгав.

Батилг хозлиг я, хьаькъилг кезгилг да.

Икаж къегаш я, фоартах хьерчаш палчакх я, йилланза юхьмараш а я.

Хьаькъал долчо цаховр хьахьех, Іовдалчо ховр а дицду.

Хьаькъал дар Іовдалчанна юкье а, хьаькъале хул.

Іовдалвар хьаькъалдолчанна, юкье а Іовдал хул.

Іовдалчо ший ахчах доаккхал ду, хьаькъалдолчо ший даьх-наьнах доаккхал ду.

Хьаькъал долчоа бала хулачох, Іовдалчоа белам хул.

Іовдал нах дІабувш хьатІабувлаш бац, уж ше-шех Іобеш латт.

Сатийнача ушалийла, йилбазаш дахаш хул хийла.

Іовдал кхетаве веннар, воал динве веннар.

Іовдалчун дагахьа дар, диста лелх.

Тенна ма дар нускал, дола мара Іовдал.

Хьаькъал Іовдалгига ма хетта.

Іовдалчоа наькъа ворхІ гола а гола яц.

Наха белхам, Іовдалчоа белам.

ІокІалвуж из ший бейбий корта, воал из могочоа тоам бе гІорта.

Іовдал тІехъависав аьнна, шоллагІа рузба дац.

Іовдалча керто ший да кІоагчу кхосс.

Ювдала гла дейнад, ше худара тІакхъча, Іаг боацаш виса мара, шоллагІча бийсан Ювижав, Іаг кач а, элла худар гІанах цагуш виса мара.

Ламаз деш Ювдало Юбийта боха баъб ший корта.

Хъа хъаькъалца да атта, мунда хинна беша латта.

Менна вехар набаро кхетаву, Ювдала вар кхы а, эгІаву.

Боарам боацаш Ювдал я, пашмакх миссел баге я.

Цхъа дол йІаьха мераж я, мІарилг миссел хъаькъал да.

ДегІага хъежжача ма воаккха ва, хъаькъалага хъежача ма зІамига ва.

Цу хозача дувхарца, дика корта а, баларе.

Цо моттийтачоа гаьна да цунна ховр.

Цхъан Ювдалчо деннача хаттара итт профессора жоп долалургдац.

Хъаькъал цхъа боарам болаш да, Ювдалала бе боарам бац.

Даьсса лейси миho дуз, баьсса корта сонтало буз.

Ювдалал-дарба доаца лазар.

Ювдалал ханахъа тІераялац.

Къонам вар Маккхал, кертача даларе хъаькъал.

Вайа дегачу Ючувоалл, шин кепигах хьо вохка воал.

ХІара эгІора ши-ший да эгІор.

Хъаькъал дахъа моттиг яц, цунагІа пайда эца хац.

Курал сонтал-ков хъалдаззал, сабар хъаькъал тІора хъалбаззал.

Кертачу доацар улув дІатІадехкалургдац.

Эдалби ши чин долаш вар, эгІореи, Ювдалаллеи цунца дар.

ЦІа доаге а, цІи тол, кха доаге а, малх тол яьхал Ювдало.

Наха юкье малайк да, ший цІагІа сармак ба.

Керто болх цабича когаш никъ кхихъаб.

Наха хацій, Ювдал йолга Насий.

Мекъало пайда лац, сискал чуЮотта тух лац.

Мекъал, ниІ дІаела, воагаргва хьо, воаге а, дІа-м еларгъяц.

Эйла-юкье леле, мекъа а, хуле, тамаш я, хьона дикадар хуле.

Шоашта хІама хьацадераш, тІера хул наха даьчоа.

Мекъал, ниІ хьаелал, хьаба моарзагІа, се уллачара, дІакхайда хьаеларъяр аз.

Мекъачоа массанаха а да цІей.

ТІалде бу болх иштта хул, дилла маълхе вижа улл.

Иллача кхерий кІал хий даьннадац.

Болх бечар цІагІа беркат хул, мекъачар цІагІа къел хул.

МутІа воле макха баккха, че лаз, магац гІа баккха, МутІа хьовола даъа худар, хьаба Іаг оаш боаккхагІбар.

Мекъал че йизза бІибаъ йоал.

Вале ТІурал мекъа, магац йиъ шиннена дІаекъа.

Мекъа вар Юхейна вагІа а, кІаьдлу.

Пхъаро миссел хІама юъ, кІазилга миссел болх бац.

Хьуна наькъо етта голаш кІезигагІа я, мекъачо хІама хьацаде, доахача бахъанел.

Зурма лекхаш да лел, дезал моцал белхаш лел.

ХьагІатта ТІурал Іалаьлай, Іехача боргІала йиш хаьлай.

Мекъа вар кочах вейзав, Іурре гІаттача Іуна жево ши Іаьхарг баьб.

Нах болх бийй йисте боал, Мутена бІарахьийже хьацар доал.

Тей дІаьха дале, тегашьягІар мекъа я.

Кулгаш вІашкадаьхке ма вагІа, деха дезаргдац хьа нахагара сагІа.

Лоалахочоа бехк тІамабехка, Іайха наб дукха хІана ю техка.

ХІама цаде хьо ма Іама, кулга говзал лелае Іама.

Эжкий наб дукха яър, Іай удаш линнав.

Эжкий хьоа кхийхкачун, Іай ей кхийхкаб.

Моцалла ца гІеттача а валац.

Дийзачоа вижа аллар, дийзадац малх хьалбалар.

Мекъа волаш МутІа хьавоагІа, болх ца бе бахъан корадоагІа.

Мекъачо ший да а, даъ-да а вехкав.

Мекъал ца еш, аха лаьтта, юъар Іа сискал, цунца дуаш даьтта.

Хулаш я, уж жуккаргаш, тийшача белхах нах божкаргаш.

Мекъачун кІира ворхІ хул рузбан ди.

Набара Пати, мекъа Мати – нанас ваъ ши воша ва.

Мекъало вув, хІама хьадаро кхоаб.

Дуъаргдар, маргдар, ловзарга сакъердаргдар, лаьтта ца оахаш дутаргдар.

Къург беша-м, хозагІадар, Іовш безам цабоагІа мара.

Нах хьокхаш боажк, вай гІайна тІа дийша дада.

Наси сома яьннай, хьалха йоацаш, тІехъа йоацаш. Нах белхара цІа боагІа, из белха яха ара яьннай.

Йилхай сискал ше хІама ца дечо юъаш.

Ца безе хьайна бала, болх Іокхессе, юстара ма вала.

Оахаш ваьллар ва цхъа дади, юъаш вагІар ва ворхІ Мади.

Наъха фортан тІа а хейна ялсамаьла вохалургвац.

Мекъал лелаяьчо у лоац, къа хьийгар унах цІен лу.

Іаържача лаьттаца кІей кулгаш тарденнадац.

Болх бе водаш юха гІерт, хІама даъа водаш хьалхагІерт.

Болх вай аьлча, из борз яц, бедда хьунагІа дІагІоргбац.

Из наназ Іовалехъа Іояьй цун мекъал.

Мекъавар хІама юъаш могаш хул, хІама хъадеш цамогаш хул.

Мекъача БагІе тха хъувз, пазат яь ца йоалаш сахъувз.

Мекъача кулгий гаргалол яц, хъаькъал долча кертаца.

Къона волаш мекъал яьй, къавелча дукха гІаръаьй.

Дукха набъеш хье вале, тамаш я, дика хъона аьттехъа дале.

Йижа уллача мекъала, ираз юхе гІолла тІех дувл.

Мекъа саг дика варкха Іоажал я вахийта.

Даъа далара, дувха далара, дуарга-м дацара вижа уллаш мара.

Дилха догІа доаккха деце а, мекъачоа болх ца бе бахъан деций.

Кегий ахча санна ба оапаш, царех тийшар гаьна ца воалаш.

Оапий когаш лоаца хул.

Хабар дувцаш меттаза ма лелха, оапаш бувцаш боарамал тІех ма лелха.

Оапаш бувчачоа дала наІалт аьннад.

Харц вар бакъ долчох кхийрав.

ЦІог гуш я хоарцо.

Харц лийча саг лергвац, вешта гаьна-м варгвац.

Хий дотташ санна оапаш ботт.

Оапех дукха баккхац цо мах наха из диц дала гаьна да.

Оапаш бувцар диг лестадар дац, дукха бувцарах саг кІаьд луш дац.

БІарга цІацкъам ца тохаш оапаш бувц.

Оапаш бувчачо набарах а, оапаш бувц.

Селхан оапаш бийчачох, кхоана а, тешаргбац.

Оапаш Іоажал лоаца я, оапаш бувцар гаьна валац, гуча ца баьлча ужаш балац.

Оапех тешаш хьо ма хила, цанна духъал фела хила, Эладит кІорамІад я, воагацавой а, бІехвеш я.

Кхерама бIаргаш доаккхий да.

Деррига жIалеш зовзачох летт.

Зовзачунцеи, дукха лувчунцеи, хьа гIулакх хуле балийга гIоргва хьо.

Зовзача пхьагала гударгах а борз хетт.

УрагIа вахав тховнах хьалкхеташ, моллагIчох кхер гIа санна эгаш.

Пхьагал зовза яле а, кабуца тIакхача гIерт.

Жена духьал эттача борз я, берташта духьал эттача жий ба.

Дахкана цискагI а, бирса экха хетт.

Зовзачоа бумбаргах а бIуби хетт.

Аьрзе дог а, долаш, кьайга мейрал а йолаш.

Циск санна кадай ва, пхьагал санна зовза ва.

БерзагIа кхийрар хьунагIа иха вац.

Унзара яьккха кьайг кIотаргах кхийрай.

Шуро воагаваьчо хига фо яьхад.

Эсалача жIалех бодж лийтай.

Зовзавар гаьнах а моастагI тарвеннав.

Зовзачоа ший Iенах а кхер.

Кхера мале кхерам хьай дегачу лоаттабе.

Бахьан доацаш эгIаз, ухачун дилла корта лезаб.

ЭгIаз ухачунна масса, хана а, гибаьллаб мухь.

Замигачох дегабуамбер, доаккхачох ваьннав.

Наьха бе даьлла, хингал доаккхагIа хийттад.

Хьегабаьнна бIарг гаьнардар гуш хул.

ЦIаьрматал – хьегам наьха боаца кхетам.

Нахах хъегар, наъха иразо вокъа ву.

Нахах хъегарах ираз совдаргдац.

Хъегадаьннача бIаргашта ихъ фуд хац.

Наъха дар хъона дагадоалле, хъайчох варгва хъо.

Со юкъера дIаваълча, хица тIо буъалба аккхар.

Моттийта дувцар циска, тара ва, хъеста чIоагIа а, лу, тIехъашкара мIараш а етт, эла тIа уллача жIале, ше а, яъац, юъачунга а яъийтац.

Сутарал форд ба, дIахо мел вода шерлуш.

Сутарачунна мел дукха, дале а, кхоачам бац.

ЦIаърматачоа ший са а, шин кепигал дейгIа хетт.

Iана юккъе шийгара лоа дийхача, цIаърматилго лоа деннадац.

Кертах тоха кхера, бийхача кхера беннабац, цIаърматачо.

Шоашта хъаькъал ца тоъарга, хъежжа сонта воал массаварг а.

Сага холо йоацаш деррига, хулаш хилча из сонта воал.

Цхъан кепигал меннад, сомал совгIа хъал сетт.

XIара цогало хестаер ший цIог я.

Сетталга кхайкор дац, букъ лазабоаккхаш дац.

Доаккхал дувцчоа ейнай, тIкъамашта гIетта йода ча.

Ше шийгIа доаккхал дер, лоам тIера чувежар.

Шийха доаккхал деш бар пхъу, берташ биъа мара.

Хъе Iайха хеставеш, тIехъашкахъа юха хъежа.

Доаккхала яъхад хъазилго: «Аз-м форда а хъаллотабергбар»

Доаккхал дора кхало ше ворда етта топпара пхъегIаш йохаярах.

Сонта ва Tурал, дила ювц ший сонтал ший курал.

Iа хъе могавар кхоачам бац, наха хъо могавеш ца хуле.

Сий доацчоа сий мел дейнара мегад.

Хъакха санна эсала ва, лихъ санна питаме ва.

Питаме бIаргаш дIахьуладеннадац, бийса хъатIаеча а.

Хьона хьалхашка Iокерч, тIехьашкара чоал ког бетт.

Кхокх санна аьсала хила, лихъ санна говза хила.

БIаргаш безаме цо лекх, тийша белхаца из юха декх.

Цогал санна безаме воагIа, вешта хьаджа-м берза яр йоагIа.

Сов говза хила гIийрта, цогал шаккье тIод боанго лавца дисад.

Маькара Iаса шин Iаттах декхад.

Маькарачох нах дукхагIа мел теш, из кхы а маькарах хулл.

Маькара вале а, цIог лорхIадеш хила.

Ха гIертар массанахьа а кхоач.

Мераж ший йIаьхагIа яр, ва хIама дикагIа гуш вар.

Деррига ха гIийртача, БIазе мераж базар тIа яьккхай.

ГIа-буц санна Iохьерталу, церг тоха дагахь тIакхувсалу.

Къайг хьийстачун бIарг баьккхаб.

Дорха жIали тIехьашкара тIадетталу.

Кулга-м хьакховдадаьдар цо, чоал ког теха мара.

Вехача сага колдех а, базбарий мотт тарбеннаб.

Молаш вале, мекъа ва хьона.

Ва Iаг хьеккха ираз дейнар, дилла молаш шуша тIа хейнар.

Хьаькьале дале а кортош да уж маларо толхош.

Хьаькьал дола корта оалл, къаракъ милча Iовдал боал.

Дас къаракъ мел, дувца дезац, цар цIенна олла чIега безац.

Вехачоа ихъ фуд хац.

Малар аьлча а, ба из ала, из мелачоа хьабеш бала, цIерагIа из хьалвоагаш латт. Воагаш наьха оамалех дIахад.

ЦIско санна мелац цо шура, мераж хьалъяккхац цо кьаракъа чура.

Iа меле массахана чхьагIар, хьа гIулакхаш даргда массанена бIагIар.

Малар дита вале, ираз долаш ва.

Хье бусалба вале, хила беза цхьа кхетам, Дала хьарам даьр диттал, хила беза сакхетам.

Молаш веце – дукхагIа вахаргва.

Хьошал техадий Iа кьаракъаца, Iадика ювца хьаькъалаца.

Вехача сага фордах лувжорг тарденнад, лувжоргах форд тарбеннаб.

Кепигал меннад сомах мелча санн дIай-хьае телх.

Вехавий ма хетта, мелча вахаш вий хетта.

Маларо таташ ду, хьаькъало сатем бу.

ДIакхосса пела, тоькргда мела, хьа бе цхьа оамал, хьаэца цхьа хьаькъал.

Маларо цкьарчоа гIад вуг, тIаккха эгIоре дIавуг.

Дика ма яр хьо са тIехье, яьннаецаре малара тIехьа.

Маланза волчо хьаьаргдоацар, менначо хьалуттаргда.

Дуьаш, молаш сакьердаш леле, хьо кхоачаргва кьизача кьеле.

Малар Iодоттий оаш Жамбота, тамаш я воаллий шона из гота.

Пела моле пхонага кхоачаш, вусаргва ший хьаькъал доацаш.

Кьолдер ший сийдоадер.

Газа йиьача кертах, цIияьннай – аьлча, мича, мича-ьяхад кьуно.

Кьаьрача кьуна массайола, бIерж а гIаьхьахиннай.

Кьу кьайлакхахьар а кьоал да.

Юрта кьу хилар – юрта ихъ да.

Къуно къуна къоал дича даъла велавеннав.

ВорхІаза даъ къол къейладахад, бархІазалагІа даър гучадаъннад.

Бийса баъде а, хуле, кІалвисача баъа дув а хуле, къу согата вац.

Къу массахана ва, ший къоал де кийча.

Циска даъхий лувца а, кІордадергдац, къу къоал де а, кІаъдлургвац.

ДІадуллар чІоагІача дилла, къуна эттув болча ма дилла.

Къуна дог – пхъагала дог, тхъайса ул, кхераш ул.

ХЪЕХАМА КИЦАШ

Туг кхоссаш батт урагІа ма ахийта, хъай бІаргачу тохаргда Іа.

ГІетта лакха лел, Іоховш лохига ховргвола мара.

Во деча ма воха, хъайгарча балана са тоха.

Наьхачоа тІехъайддар, шийчох ваьннав.

Мухъ гиболла бохьалургбар, дІахьош хъайга са доахалургдар.

ГІовтало а, йІовхал лу, кетар йоацаш висача.

Іагах мотт хъекхар вац визар.

Цъьан берза тІера ши цІока яьккхаяц.

Дехаш вале луш а, хила веза.

Хозача дийнахъа кечъяь гударг а, хоза хетт.

БІаьхий барех оагІув ма бетта, низ болчарех ма лета, берзах оагІув бийттача газах цІоггеи, цІокеи йисай.

Іагица фордачура хий кхоачадаь варгвац.

Наьха ги ийккха ялсмаьла вохавенна вац.

Наьха цІагІа цІен да, хила ма гІерта.

Мух дІабийначо, миша-арч чуийцай.

МолагІача сага а хов ший маьчий мичара къувл.

Наьха цІекчу хьо хувшаригвац.

КорагІа ара хъежав аьнна, деррига дуне бІаргагургдац хьона.

Нах бувца оттале, хье миштав ха.

Еза моттиг яьсса латтийсаяц.

Гаьна дІадиллар, хъаэцаш гаргагІа хиннад.

Хье Іохоаваьча таккхалче вагІа.

Іайха худар даь даде, даьтта ма кходе.

Зуламхочун кулгашта, наха даьр деза.

Ворда тІера дежа даьннад, из дейна ше дІадаьннад.

Дика говр а, гора йодаш хулл.

ГІажагІа сатта енна боабашка яьттІай.

Боссеи, чаммеи новкъостаца бекъалуц.

Чкъаьро лех хий кІоаргаха дар, саго лех мохк дикагІа бар.

Техар кхетар дезе, тоха ха деза.

Даьд Іа даьр сухал беш, хиннад наха белам беш.

Сиха даха хий фордах, кхийттадац, къувса бІаргах хий даллалца, ланаш ма дехка хье валлалца.

ЛадувгІа лергашца, ла ма дувгІа китаца.

ЗІамига дар къийсар, доаккхачох ваьннав.

Хьай хьаккхий батт а ийца, къонахий пхьегІа тІа ма аха.

Сей жІалеш соха лете, наьха дараш хьатІа ма ада.

Кизгана бехк тІамабехка, яле хьай чІож гоамача тІехках.

Гож гІортадича кІалхьара ца ваьннар, цог гІортайича кІалхьара ваьннавац.

Хьийгар кхаьчадац, кхаьрдар кхаьчад.

Хьийгар кхаьчадац, вийлар кхаьчад.

Молаш дуьаш мерза хетт, такха эттача къахьа хетт.

ГІадж ши бухь болаш я, цаІ, Іа дІабетте, шоллагІа бар, хьона кхета тарлу.

Цхьаккха хІама ца дер мара, гІалат ца воалаш висац.

Духьала волаш хеста а ма ве къайла волаш гІийбат ма де.

УрагІа ма хьежа, бІарга чу, гам эккхар хьона.

МоллагІа пІелга церг тохе, лоза цхьатарра ву.

Кхалаж хьалйиззал вIашагIкхетац нувхаш а.

КIурагIа ведда, цIерал ма эккха.

Хьуладаьр дейнад, дIаденнар хьа да.

Дукха дезаро воаваьв.

Вахар дац боахам, вахар да саг.

Наьха кхуврчал, хьай, кIерам теннаб.

Наьха хьайна гоамайола оамал Iайха малелае.

Дегачу доаллар юхьмарашта, хьуладеннадац.

Боабашка тIехь идачун, боабашка кIориг а, карараяьннай.

Техьа бисача кхетамо деха гIулакх тоадергдац.

ЦIого яхар керто деш хилац.

Жоп тела сих мале, ладувгIа сихле.

Техьаленна кходаьчо, киса Iоувзалац.

КIезига лувчун, дукхачох ка йоалл.

Лучара – хьаэца, етгачара – вада.

Хьо дIахьежарга хьежжа, да хьона хьагур а.

Хьа валарга хьежжа да, хьона деша яьсий а.

Хургда, лургда яхар, гIанда тара да, Iохейна-м, вагIаргва хьо, вешта дIа-м гIоргвац.

Лургда, хургда яхачо, луш хилац.

Га дIа ма йогIа овлаш лакхе долаш.

Шийдар дIа луш аттагIа да, нахагара хьаэцачул.

Цацачу хий кхухьаш хилац.

Йихе дисар доацадоййа, эшадалар кIезигагIа хургда.

Говраца водар, гIаш водачун новкъост вац.

Мухъ са бац, бахъа безара а, со вац.

Къайго къайга бIарг баьккхабац.

Шийна доагIар да цунга кхаьчар.

Цун хъаькъалца вах хьо, цун ашараш лекх Iа.

Воча котамо даь фуь а мо хул.

Хъай Iатта тIехъа идадац.

Сискал гийга тIехъа идаяц.

Берза бага ийккхар дейнад.

Моллага хъежжа да рузба а.

Тхъамадага хъежжа я цун тIехъара тоаба.

Цхъан нанас Iодаь бераш а, цхъатарра дац.

Цхъан наIарах арабоагIа нах а, цхъатарра бац.

БIаргаш дейначанна юкье, чолакхвар а баьчча ва.

Форд чкъаьрилгах бийлха бац.

ДIалаьцай куга мIарилг, кIал дисад цунагI хъазилг.

ЙоI цIераца уллаеннаяц.

Лаятта ца оахачо, харш телхадаьдац.

Гарга-м яр пхью коаг, бIаргацагу мара.

ГІАЛГІАЙ ЛОВЦАШ

- Ялат дІадувш воалачунга:

Ловца: Ираз долаш болх хилба хьа, хьувкьийла хьа, дала беркат совдоакхалда.

Жоп: Баркал хьона, дала беркат хьона а доакхалда сов.

- Ялат чуэцаш воалачунга:

Ловца: Болх ираз долаш хилба хьа, ялат чуэца дала эттув лулба хьона, беркат дала совдоакхалда.

Жоп: Баркал хилда хьона, дала Іайха мелдечох беркат хьона а долда.

- Мангалхочунга:

Ловца: Болх ираз долаш хилба, догІа ца кхеташ холага гІойла, беркат хилда.

Жоп: Баркал хилда, дала беркат хьона а долда.

- Ялат Іодехкача хьатта болх беш воалучунга:

Ловца: Ираз долаш болх хилба хьа, керза ма довлда хьа ялат, беркат хилда.

Жоп: Баркал хилда хьона, дала беркат хьона а долда, чуййцача ялатах а, Іа мел леладуча хІамах а, ираз долаш вахалва хьо.

- Доахан леладучунга:

Ловца: Дебалда хьа, машине хилда, даала беркате долда хьа уж.

Жоп: Баркал хилда хьона, дала хьадараш а дебадолда, дала беркат хьона а долда.

- Жа лоргаш воалачунга:

Ловца: Болх ираз долаш хилба хьа, тхана беркат совдалда, белхах ка яйла, дала эттув лулба болх чакхбакха.

Жоп: Баркал хилда хьона, дала сий долда, маьрша ираз долаш вахалва.

- Чарахьага:

Ловца: Чарахьал эттув болаш хилда хьа, техар ма туллийла, кхийттар дІа ма гІойла.

Жоп: Баркал хилда хьона, хьа а хилба эттув, маьрша ираз долаш вахалва.

- Нокхарий леладучунга:

Ловца: Болх ираз долаш хилба, меза беркат совдалда, дала беркат долда.

Жоп: Баркал хилда хьона, дала сий долда хьа, маърша вахалва.

- ЦІа деш воалачунга:

Ловца: Болх ираз долаш хилба, беркатах диза хилда хьа цІа, барт цхьоагІо ма эшийла хьа вахаре.

Жоп: Баркал хилда хьона, маърша вахалва, дала сий долда.

- Наькъахочунга:

Ловца: Никъ ираз долаш хилба, беркатах диза хилда хьа цІа, барт цхьоагІо ма эшийла.

Жоп: Баркал, далла везалва, наха везалва, ираз долаш вахалва.

- ВоагІача хьаьшага:

Ловца: Марша воагІалва, фуд шунцига гІолла, хоаттарг мелвар могош маърша вий.

Жоп: Маршалца вахалва, хІама дац, даьла къахетамца могош маърша ва массаварг. Укхаза дІа фуд, могош маърша дий?

- Дика дена воалачунга:

Ловца: Дала ираз долаш беркате долда хьа вахар, эггара вогІа хьога дена ди ерра морг хилда.

Жоп: Баркал, даьла раьза хилва шоана.

- Машен ийцачунга:

Ловца: Ираз долаш, дега гІозаца лелайойла Іа, аварех дала лораволва, тІехьлен ийца хийла, раьза воацаш карара ма яйла.

Жоп: Баркал хилда, даьла раьза хилва хьона.

- Керда баха хейшарашка:

Ловца: Ираз долаш беркате хилда шун вахар, дала барт йиш тоайойла шун, дала дега гІозле ма эшайойла шоана.

Жоп: Баркал, дала сий долда.

- КьорІаш дешаш боахкарашка:

Ловца: Маълехъа хилда шун оаш деша даъла сий дола къорІаш.

Жоп: Дешараш жоп луц, уж дешаш бохк.

- Каш доаккхаш боахкарашка:

Ловца: Маълехъа хилда шун.

Жоп: Баркала хилда.

- Ламаз даъчунга:

Ловца: Дала къоабал долда хъа ламаз, хъа марха, дала ялсмаъле лойла хъона.

Жоп: Баркал, хъа Іамала дала къоабал йойла.

- Марха кхаъбачунга:

Ловца: Марха къоабал хилда хъа, хъийга холе дала маълехъа йойла, дала е ха а, е ди а юха маърша йоалайойла хъона.

Жоп: Баркал, хъа а хилда марха къоабал, хъона а доагІалда е ха а, е ди а маърша.

- Кодаме багІача боаккхийча нахага, дІатавахачо:

Ловца: Ассалам Іалайкум ОллоахІуммагІфир лахІу (лахІа) вархІамхІу (хІа), Дала къахетам болба, дала гешг долда, вийрза (йирза) моттиг дала даъкъал йойла.

Жоп: Ва Іалейкум Салам, (дуІа кулгаш хъаллоац) дуІа ду, тІаккха кулгаш лувцаш кодам бу.

- ХІажа цІа водачунга:

Ловца: Дикача наъкътІа хилва хъо, дала къоабал болба Іа хъош бола никъ, даъла параз кхоачаш а даъ дала маърша хъай маъхках, цІенах тохалва хъо.

Жоп: Баркал хилда шоана, дала сий долда шун.

- Хъажа цІара цІавеначунга:

Ловца: Хъожал къоабал хилда хъа, хъийга хало маълехъа хийла, дала даъкъал волва хъо.

Жоп: Баркал, далла везалва.

- Набахтара цІавеначунга:

Ловца: Дала эзара бала текхарг волва, из бала бицбеш дала иразе вахар лулда, кхы воне ма гІолва, маърша вахар хилда хъа.

Жоп: Баркал, даъла раъза хилва шоана.

- Арме водачунга:

Ловца: Дикача наъкътІа хилва, дала маърша, дizza хъай арме гІулакх, денал къонахчул долаш чакх а даъккха, хъай цІенах тохалва хьо.

Жоп: Баркал хилда шоана.

- Белха эттачунга:

Ловца: Болх ираз долаш беркате хилба хъа, раъзха воацаш карара ма болба, белхарча наха, арахъарча адамашта а, дала везалва хьо, маърша вахалва.

Жоп: Баркал шоана.

- Белхара дІаваъккхачунга:

Ловца: Сагот ма де, дала цул дикагІча белхага нийсволва хьо, хинна цатоам дала дикаца бекхалба.

Жоп: Баркал, даъла раъза хилва.

- Ловзаргара зоахалола боаккха ловца:

Ловца: Дала ираз долаш беркате йойла шун моттиг, шоана юкъе мотт тохаргболчун жагІий тІа даънача зунгата яр мо мара лар ма хийла укх дунен тІа.

Жоп: Баркал хилда, дала сий долда.

- Базара водачунга:

Ловца: Базар тойла хъа, Іайха леладечох дала беркат долда хьона.

Жоп: Баркал, даъла раъза хилва хьона.

- Керда ваха хейнача сагага:

Ловца: Беркат долаш, иразе, дега гІоз йолаш хилда хъа керда вахар. Дезала барт цхьоагІо ма эшийла, дала хъайна ма хетта тоадолда хъа вахар.

Жоп: Баркал хилда, дала сий долда.

ТУРПАЛ ІАБЛАС ШІЙ ВОІАГА

ХЪУСЕНАГА ДАБЪ ВАСКЕТ

(ДАЛА ДАБЪКЪАЛ ВОЛВАУЖ ШАККЪЕ)

«Са сина сердал, са дега морзо, укх дунен тІа Іайха йоаккхача хана хъай гІулакхашца хъо даим хилалахъ Даъла оагІув хъаллоацаш».

Укх дунен торонех хъе паргІат валарах,

Е бала тІабена гІайгІано готварах,

Рузкъа мел дукха дале цун хъурмат Іа делахъ,

Къийвелча юххерча рузкъах ма хадалахъ,

Бакъдолча хІаман сий даиман Іа делахъ,

Хоарцонаш дІайоахаш бокъо хъаллацалахъ,

Хъона гу ер дуне алхха чІор мара дац,

Бакъдар цун дог да хъона из цаІ мара дусаш дац,

МоллагІа хъал тІакхоаче оамалах ма вала,

ХІама харцеи, кхетамцеи хиларах був ма вала,

Хъо падччахъ, хъо аъла, цІена хила беза хъехам,

Хъехам наха балехъа Іилма ховш хилалахъ,

Хъехамо ва яхар Іайха деш хилалахъ.

Ишгта хъо ва хуле наъха хургба хъогІа тешам,

Хъай сий лорадеш хила пайда бац хъона,

Даъссача хабара, сий лакхдер гІулакх да хъона,

Ший гІалат ва тоаде дага вола къонах,

Наъха гІалаташ хургвац лехаш ший гонахъ,

Ший рузкъах кхоачам бер къе вале а торо йоацаш,

Хургвац хъона дукхача наъха рузкъах хъогаш,

Зулама тур айдаър вале а из мейра,

Кхыча туро воардар хьона ца хулаш хейра.

Ший сага боанг еглар, вале а из говза,

Кхыча боанго лоацар хьона ца кхувш цун ловза,

Тийшаболх шийх боаллар дог доацар цIена,

Дунено охьаргва даькъаза ше ваьнна,

Ловзача фордала кхувсавала ваьнна,

Ше хьогал лерг ма ва талгIешта кIал ваьнна,

Ший хьаькъал лакха хетар цунагIа кура ваьнна,

Нийсаарча наькътIара хургва юстара ваьнна,

Лакхера IотIахьежаш из наха вале,

Тур кхийтта дIагIоргба цун корта дIале,

Ший хьаькъалах доаккхал дер цунах бIи бенна,

Цамогаш ва хьона лергвола у чуденна,

Пелал яхьар нахага, кIалвисар вовхаш,

Iазапе гор хьона ший са цун довхаш.

Харцахьа никъ лаьцар шийна кIийленна хувж,

Наьха дегтIар Iовожаш наIалте тувж.

Iовдалча тоабанца, хувшаш вале,

Хьа гIулакхаш текхаргда, бIехача хьале,

Iа доттагIий хьаькъале, эздий бараш лехе,

Хьо жIовхьар хинна, къагаргва цанна юхе,

Иоахар дувцчун сий ма дов, ше довца на доалаш,

Даьла зIанарах из дIавов, ше вовнза ца воалаш,

Харц лувшвар дакъа да, шийна са чудоацаш,

ЖожагІата из гІоргва, цун цІеро дІалоацаш,

Наъха сий довр ца кхерар ше сагота ва воацаш,

Ший йиший сий лораде, вусаргва йиш йоацаш.

Ше кѣинош леладер, наха гуча доацаш,

Нахадаър тІадена вусаргва, ха йоацаш,

Іовдалел Іовдал ва, наъха гІалаташ лехъадер,

Ше дика ва яхаш, шей хала борал дер.

Наъха балай форда тІа гІолла, хьога нек дулургдац,

Хъай бала Іайха ловш ца лилча хьо варгвац.

Дикача уйлай бот баста, царца хъай са хъаста,

Наха гаъна вар, нах боацча вахаш вар,

Наъха балийна гаъна ва, ший балийна гарга ва.

Нахах хъагар дика дац, е кхардар хоза дац,

Цу шиннех мукъа хилча, цул дикагІа хІама дац.

Дега сий лакхдеш бола, цхъа никъ хов шийна,

Хъай дика цІи ма йоае, харцахъ хъе лийнна,

ЖожагІатена ца дерах, ше кхераш мел вар,

Дита ма хургва, дунен мо мелдар,

Хъа ганз йа хьона, кІезгачох кхоачамбар.

ДІадаргда рузкъа, тІехъленна Іа хъулдер,

Ер дуне цхъаннена а дусарг ма кхелладац,

Из кхетош мел волчоа, укханах къаста хала дац,

Ялсамаъле езаш вар, цунга кхача гІерташ вар,

Іамал еш вахаш ва, ший далла везаш вар,

Іа даъла дага лаца, цо сер дал лур хьона,

Іаьсачун боадонал, ши біариг бовр хьона,

Дикадар хьаІоамаде, массанегара мегаш да,

Цу массане гІалаташ, Іа ца дар хьона тІа да,

Массанел дезагІа дар, Іилманцар хьаькьал да,

Імане хьа вахар, цу Іилма нийсса да,

Ца ховш а цхьан дега, Іа кьорга Іоттар йой,

Дуккха дола цатоамаш, хьона хургда, хьона хой.

Хьарамча рузкъанна, Іовдала зулам дей,

ЖожагІата чу гІоргба, ког лейзза шой бей,

Іилманца хьоашал дар, цун сер дал йовзаш вар,

Цун хьаькьал ира да, из ховш ва шемелдар.

Хьаькьала корта сабар да, из ховш хьо хилалахь,

Іовдалчар хьарамле, ебалга хьона халахь,

Вайга товш яр Іамал я, из ховш хьо хилалахь,

Сабаррей Іамалеи шойла товлга хьона халахь,

Мискачун гІийла цІа бакьлеро хоза ду хьона,

ВІаьхий вар Іамало, цатоамах лора ву хьона,

Хьай хьаша хье волча, сагота хургвоацаш,

Хьо хала хьашт доацар, Іа цунга аргдоацаш,

Іа хьошал ма тоха, из вале ди доацаш,

Кхераш хье вале, хье висар сий доацаш.

Саг кура ва вале, ший боарам ва боацаш,

Юхера вейзача, из хургва хьоа боацаш.

Сий долчунчун сий делахь, вай динца из товш ва,

Сий лорадеш из вале, вайна везар из ма ва,

Даькъала вар лоравер, цун гІулакхаш да хьона,

Цун бакълер, цун иман, цун Нала я хьона.

Цу даьла нийса никъ, ханнахьа I а лоаце,

Къемата дийнахьа, хьога хаттар хур лоаца,

Нускалга товр хьона, моллагІа дувхар,

УнагІа цІена дегІ хуле, из барзкъа гІадувхар,

Къелдохъаж гІа лат хьона, толашга, бунашга,

Цо хьаде хІама дац хьона, са тохаш барашга,

ВІаьхий хала ма гІерта,

Совлен рузкъах, зулам доал,

Долчох кхоачам бе гІерта,

Хац беркат, сенагІ доал.

ЦІаьрматал дІоагІа да, баланий ниI йоасташ,

Цо балаш хьатІакхухь, из йолчун са лоацаш.

Щаьрмата е харц лувш, харц лувш аьрдагІа хьо вале,

Хьа балай хьаст ба из, бакъ Іилма бакъ дале,

Цъьан хІамах ца кхеташ, хье вусах ва вале,

Нахага хетталахь, цанна ховш из дале,

Ше Іилма лохаш вар, Іаламчоа нийсса ва,

Тувлорий хьаькъал да, тувлонца вусаргва,

Къеллеи, валарреи, шойла тара да хьона,

Юажал цкъа мара яц, къело массазза вув хьона,

Нагахьа къело, хьона тохе Іадсаькх,

Са тохар я хьона, цунна хьокхаш йола маькх,

Массадолчун уйла е, низ кхоачаш вале,

Маларах вахарг вац, из чІоагІа ва дале,

Къарцхалаш новкъа дац, мел дІаьха уж дале,

Дикача уйланца зем боаккхаш, хьо вале,

Іа бакъдар къоасторгда юха доаккхаш,

Миска вар виза хул, ше дуьча хударах,

ВІаьхийчун цІаьрматал. Хьаллат сина сутарлах,

Къе саг виза хул, ше дуьча хударах,

ВІаьхий вар сутара хул, ший сина доастамлах,

Ший рузкъан кхача ба, дунен тІа мел вахачун,

Юажалах вала вез, из буьаш мел волчун,

Дикага дог дахар, наьха ма хоададе,

Из вІалла довргдаоцаш, хьай могоар Іа хьаде,

Цу къело тоІабаь мел хьаькъал, дараш боахк,

Хьа торо ва еце, хьох башаш ма бац мохк,

Боадоно сердал лех, къахьегамо сатем лех,

Уж къаьста хулаш дац, е къесто лерам бац,

Маьрша могоаш хье волаш, хьо иразе вахалва,

Виц ма ле: шин говраца, тІехьаудача Юажала,

Хьо цхьаькъа ва.

Никъ даькъала хьа бале, хьо иразе ва хьона,

Даькълча вахаро хьо хьесташ ва хьона,

Мел дукха зулам лел, хьалбузаш е вай мохк,

Сий доацар цо айвий, сий мелдар цо чутох,

Дикай цу кхай тIа, фу тесса дебож вар,

Ва дуне из Iаьхарт, ший кара дерзаш вар,

Хьо хьалха ма вала, е тIехьа ма виса,

ГебагIа тIаветлой, хьо венна мег виса,

Сетгача хьай тура, Iа сета бот лаха,

Хьона дала дика дергдац, дикаш деш хьо веце,

Iа дикаш хьаделахь, дика хилар хьайна дезе,

Ца ховчунга ма хетта, из пейдан вац хьона,

Цунга Iа хеттарах, куц ма дац ва хьона.

Ираз дайна болх хьона, кхел хинна, кьийвалар,

Цу кьело ше готваь, зулама тIехьа валар,

Кура сонта ма вала, кура уйлаш ма елахь,

Курал сонтал вай далла, ца езалга хьона халахь,

Дикача цу наьха, сий доаде ма гIерта,

Ше хьаьнал вахачоа, Iа во тIа ма тетта,

Нахаца дIаийна безаме, хьо вале,

Хьа дешо лоам бошор, моакхаза из бале,

Ка моаршала лелае, низ болаш хьо веце,

Хьона баккха ловца бац, хьо валар ва деце,

Из кьонах, кьонах вац, кий туллар ва аьнна,

Мож яле мекх дале, хачи ювхар ва аьнна,

Дуненна морзонашта, тѣхъа ваьнна из леле,

Къонахчул диц денна зуд санна из вале.

Маьрша могаш, хье волаш, хьо дукха вахалва,

Тѣхъахехкаш Йоажал я, шин говраца ва йоагIаш,

Из тIа ма кхоачаргья, ший ханнахъа ва кхоачаш,

Хьо цунагIа виц ма ле, Iа далла Iамал е,

Тахан леш ва санна, Iа цунна йоакхо е.

Таржам даьр:

Ауша-наькъан Ахьмада Мувса ва